

SIA **“ARHITEKTŪRA UN VIDE”**

Ceriņu iela 4, Ozolnieki, Jelgavas raj. , tel. 9269076

Sēmes pagasta attīstības programma

Jelgava, 2004

Vispārējs raksturojums

Sēmes pagasts ietilpst Tukuma rajonā, kas atrodas Latvijas rietumu daļā pie Rīgas jūras līča rietumu krasta. Tas uz austrumiem robežojas ar Engures un Smārdes pagastiem, uz dienvidiem ar Tumes pagastu, uz rietumiem ar Pūres pagastu, un uz ziemeļiem ar Zentenes pagastu.

Sēmes pagasta teritorijas platība ir 149 km². Attālums līdz galvaspilsētai no rajona centra – 65 km.

Ģeogrāfiskais raksturojums

Reljefs

Pusi no Sēmes pagasta teritorijas uz dienvidiem aizņem Ziemeļkurzemes augstienes, kur tās reljefu veido Talsu – Tukuma pauguri, no kuriem uz dažādām pusēm iztek Lāčupīte, Meļupīte un Abavas pieteka – Pūre. Šeit augstums vietām pārsniedz 100m virs jūras līmeņa. Augstākie pauguri ir Kāres kalns - 85,1 m virs jūras līmeņa un Punenieku kalns - 125,7 m virs jūras līmeņa. Otru pusi pagasta teritorijas uz ziemeļiem aizņem Piejūras zemene ar senkrasta vaļņiem un kāpu grēdām.

Ūdeņi

Tukuma rajons kopumā ir bagāts ar ūdeņiem. Vairums Tukuma rajona ezeru ir nelieli, tāpēc tos parasti zina tikai vietējie iedzīvotāji.

Sēmes pagasta teritorijā atrodas 13 ezeri, no kuriem lielākais ir Sēmes ezers. Tā platība ir 48,6 ha, vidējais dziļums 4,6 m, lielākais dziļums - 7,3 m. Ezera dibens dūņains, aizaugums - 25%. No ezera iztek Abavas pieteka Sēme.

Citi ezeri: Pilsētas ezers (platība 13,9 ha), Sīļezers (platība 8,8 ha), Pakulezers (platība 6,2 ha), Ciemenes ezers (platība 4 ha), Mellenes ezers (platība 4 ha), Baltenes ezers (platība 3,2 ha), Vanadziņu ezers (platība 3,2 ha). Zivenes ezers (platība 1 ha}.

Sēmes pagasta upes pieder Ventas baseinam, bet dažas no tām ietek tieši Rīgas jūras līcī.

Pagastā sākas Lāčupīte un Teitupīte, kas ietek tieši Rīgas jūras līcī.

Resursi

Pagasta teritorija aizņem 14541 ha lielu platību, no kuriem 51% jeb 7828,4 ha aizņem lauksaimniecībā izmantojamā zeme, no tiem 3,7 tūkst. ha aizņem aramzeme, 67 ha - augļu dārzi, 166 ha - pļavas, 478 ha - ganības. Meliorēti 2,2 tūkst. ha lauksaimniecības zemju. 46% jeb 6929,2 ha mežu zemes, tai skaitā krūmāji - 181 ha, purvi - 208 ha, bet 281 ha jeb 1,93% paredzēti apbūvei.

Zemes vidējā kadastrālā vērtība ir 156 Ls/ha.

Sēmes pagasts nav īpaši bagāts ar derīgiem izrakteniem. Nozīmīgākie resursi ir grants un smilts.

Pie robežas ar Zentenes pagastu atrodas Silu augstais purvs (platība 330 ha).

Klimats

Ņemot vērā, ka Sēmes pagasts atrodas Rīgas jūras līča tuvumā un to šķērso Ziemeļkurzemes augstiene, klimats dažādās pagasta daļās ir nedaudz atšķirīgs. Klimats teritorijā tuvāk piekrastes zonai un līdzenumā ir samērā sauss un silts, ar maigu ziemu. Augstienes daļa klimats ir nedaudz kontinentālāks. Gaisa temperatūra janvārī ir ap -5°C , jūlijā ap $+17^{\circ}\text{C}$. Bezsala periods ir apmēram 135 dienas, bet piekrastē tas ir 150-160 dienas. Veģetācijas perioda ilgums ir 180-190 dienas. Nokrišņu daudzums līdzenuma daļā ir zem 550 mm, bet augstienes daļā virs 600 mm.

Sēmes pašvaldības vēsture

Par Sēmes pagasta nosaukuma izcelšanos vēsta leģenda: “Sensenos laikos dzīvojis viens vecs vācu kungs. Viņš braukdams uz muižu, saticis ceļā ganiņu, kurš sēdēja uz akmens un tīrījis sēnes. Kungs, nemācēdams latviešu valodu, prasa tam vācu valodā: “Ei, puis, kā šo vietu sauc?” Ganiņš, nesaprazdams vācu valodu domāja, ka viņš prasa: “Kas tev tur grozā?” un atbild: „Sēnes, sēnes!” Kungs, būdams vēl pakurls, nosaka: “Aha, aha! Sēme!” Šis vārds iepaticies vietējiem zemniekiem un tā arī sauc šo vietu.”

Sēmes pagasta teritorijā agrāk bijušas 8 muižas. Sēmes (Sehmen) muiža pirmoreiz minēta 1630.gadā.

19. gadsimta beigās pagastā uzbūvēja jaunu pagastmāju. 1901. gadā Sēmes pagastam bija 606 nodevu maksātāju, bet izdevumi bija krietni lieli - jāuztur 2 skolas, pagasttiesa, nespējnieku māja un jāpalīdz trūcīgajiem iedzīvotājiem. No pagasta sabiedrības vidus darbus vadīja 14 vietnieki, bet amata vīrus ievēlēja uz 3 gadiem. Latvijas brīvvalsts laikā pagastu vadīja F.Ozols un dati liecina, ka Sēmes platība bija 10675 ha un pagastā kopumā dzīvoja 1314 iedzīvotāji.

1945.gadā pagastā izveidoja Sēmes un Brizules ciemu, bet 1949.gadā pagastu likvidēja. 1954.gadā Sēmes ciemam pievienoja Brizules un Vecmoku ciemu, 1960.gadā Sēmei pievienoja lielāko daļu Lazdu ciema, savukārt Sēmes ciema kolhoza "Leņina ceļš" teritoriju 1968.gadā iekļāva Milzkalnes ciemā. 1990.gadā pagastu atjaunoja. Administratīvi teritoriālo pārkārtojumu laikā pagastā iekļauta Vecmoku pagasta rietumu daļa un neliela daļa Engures pagasta, nedaudz mainītas robežas ar Milzkalnes pagastu.

Pēc otrā pasaules kara mainījās izpratne par visu. Ja pirms kara dominēja priekšstati par vēlētu vietvaldību (vēlētu vietējo varu, kura īsteno centrālās valdības politiku vietējā līmenī), tad pakāpeniski arvien lielāku atzinību guva priekšstats par politisku autonomu pašvaldību.

Pagasta kultūrvēsturiskais mantojums

Pagasts atrodas skaistā, acij tīkamā, ainaviskā vidē. Tāpēc jau izsenais to iecienīja grāfi un muižkungi (von Lancdorfs, Firkss, Reke, Funki u.c.) Pagastā bijušas 8 muižas, no kurām šodien vēl pastāv Kaives (pagasta īpašums), Brizules (valsts īpašums t.i. Finanšu Ministrijas), Rideļu (bezsaimnieku īpašums) un Raudas muižas (privātipašums). Katrai no esošajām muižām ir savs īpašuma veids. Finanšu trūkuma dēļ Aija Slavīte nespēj sakārtot Raudas muižu, kura ir kritiskā situācijā, Brizules muižā bija paredzēts ierīkot Eiropas namu, bet jau 2 gadus trūkst valsts finansējuma un muiža pakāpeniski iet bojā. Kaives muiža, kuru pagasts privatizācijas gaitā pārņēma no MRS, iespēju robežās tiek saglabāta nākamajām paaudzēm (daļēji atjaunots krāsojums, salabotas ārējās kāpnes). Rideļu muiža ir bezsaimnieku īpašums, pagasts to nav spējīgs uzturēt un tāpēc laika zobs to krietni sabojājis.

Sēmes pagasta „Dekšņās” kopā ar vectēvu un tēva māsu aizritēja mūsu ievērojamās aktrises Vijas Artmanes bērnība. Vēl šodien „Norās” dzīvo gleznotājs Uldis Zemzars. Gleznotājs Rūdolfs Pinnis mūža nogali pavadīja „Bērzkalnos”, tagad tur dzīvot turpina viņa meita. „Augšstrautos” dzīvojusi slavenā karikatūrista Gunāra Bērziņa ģimene. Ik brīvu brīdi „Koršās” pavada dzejniece un dramaturģe Māra Zālīte. „Sīpolos” dzīvo slavens basketbolists – Bruno Drāke.

Pagastā dzimis un mācījies kādreizējais LLU rektors Augusts Gronskis, bijušais Rīgas policijas priekšnieks – Pauls Liepiņš, zinātnieks - akadēmiķis Timirjazeva lauksaimniecības akadēmijā Oskars Kedrovs - Zihmanis.

Kaives muižā kādreiz atradies Romas klosteris. Vēl 1912.gadā par to liecināja sagruvuši apakšzemes eja. Pie pils (19. gs.) netālu no Senču ozola ir baronu Funku dzimtas kapenes.

Unikāla ir vecā Sēmes baznīca, kura savā esošajā vietā darboties sāka 1892.gada 6.decembrī. 1896.gadā Sēmes draudzē bija 438 locekļi, pašreiz daļēji atjaunotajā dievnamā ir vairs tikai 16 draudzes locekļi. Baznīca lēnām, bet tomēr tiek atjaunota. Baznīcai ziedojumi saņemti no Gustava - Ādolfā – fonda un Vesterfezēdes komūnas Vācijā, no Ziedoņi ģimenes ASV (bijušie sēmenieki) un Vintertūras baznīcas draudzes Šveicē. Ar šiem saziņotajiem līdzekļiem 1999.gadā atjaunoja sakristeju, nomainīts ir jumts, ar kapara plāksnēm apšūts tornis, atjaunots gailis, krusts, nopirkts zvans, atjaunoti logi un durvis, baznīcas iekšpusē atjaunoti griesti.

Pagastā ir vairāki vietējās nozīmes dabas objekti, Buku liepa, Mazbrizules kadiķis, goba pie „Siljāņu” mājām un visievērojamākais dabas objekts, kurš pārstāv jau nacionālo līmeni, ir 800 gadus vecais Kaives Senču ozols. Šis ozols vēsturē minēts kā sena kulta vieta, tas ir 11 resnākais ozols Austrumeiropā (10,2 m apkārtmērs) un to var aptvert 9 pieauguši cilvēki. 20.gadsimta 20 gados zibens nospēra ozola galotni, bet 70 gados tika aizmūrēts tā dobums, kurš ziemēļ paātrināja ozola bojāeju. 2003.gadā ar speciālistu palīdzību koku saglabāšanas

jomā (Reinhardis Dreiers no Vācijas) tika veikti ozola mūža saglabāšanas darbi. Izlauza cementu, pareizi apzāģēja zarus, izveidoja zaru balstu sistēmu, kura sastāv no 5 stutēm, virs nolauztās galotnes tika atjaunots jumtiņš.

Pagastā unikāls ir piemineklis pirmajam ārlietu ministram Z.A.Meierovicam, 02.12.1918-22.08.1925. Sēmes pagasta „Druķos” dzīvoja viņa sievas Annas Filholdes māte Lilija. Ik vasaru viņš brauca ciemos pie saviem bērniem Helmuta (27.02.1914.), Rūtas (01.09.1916.) un Gunāra (12.05.1920) Kādā sestdienas dienā šoferis Verners Kalniņš nobrauc no ceļa klātnes, apgāžas un Z.A.Meierovica vairs nav. Par šo notikumu vietā liecina bronzas bareljefs un piemineklis, kuru atklāja 1926.gadā un sēmenieki kopj vēl šobaltdien. 1935.gadā šajā vietā iestādīja piemiņas birzi.

Viena no ievērojamākajām vietām pagastā ir Sanderu kalns (Jūras kalns), no kura skaidrā laikā jūru var saredzēt 30 km attālumā.

Šie dabas un kultūrvēsturiskie objekti ceļ pagasta tēlu pašu ļaužu, Latvijas un ārzemju tūristu acīs. Jo vairāk ir šādu objektu, jo interesantāka pagasta iedzīvotājiem šķiet dzīve pagastā un vērtīgāki viņi ir citu acīs.

Kultūrvide visā tās daudzveidībā un krāšņumā ir viens no būtiskākajiem pagasta tēla veidošanas priekšnosacījumiem.

Kultūrvēsturisko apskates objektu saraksts

Āra bērzs (Betula pendula Roth) /POTENCIALAIS DIŽKOKS/ Āra bērzs (Betula pendula Roth) atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Raudas muižas galvenās ēkas ZA stūrī 30m no ēkas. (6318700,450164) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 05.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 2.6, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 6, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Dižskābardis, parastais (Fagus sylvatica (L.)) /RETAIS SVEŠZ. SUGAS KOKS/ Dižskābardis, parastais (Fagus sylvatica (L.)) atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Raudas muižas galv. ēkas DR stūrī, ~15m no ēkas. (6318649,450130) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 05.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 3.5, stumbru sk.: 2, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Kļava, kalnu (Acer pseudoplatanus (L.)) /RETAIS SVEŠZ. SUGAS KOKS/ Kļava, kalnu (Acer pseudoplatanus (L.)) atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Raudas muižas galv. ēkas ZR stūrī, 20m no ēkas. (6318686,450133) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 05.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, stumbru sk.: 1, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Melnalksnis /DIŽKOKS/ Melnalksnis (Alnus glutinosa (L.) Gaertn.) atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Kulvēni. Sēmes

sakaru nodaļa Apmekl. datums: 17.12.1993 Info avots: Nacionālā botāniskā dārza dendrofloras laboratorija, apkārtmērs: 4.2, veselības stāvoklis: Nav zināms, statuss: Dzīvs.

Melnalksnis /DIŽKOKS/ Melnalksnis (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Kulvēni. Sēmes sakaru nodaļa Apmekl. datums: 17.12.1993 Info avots: Nacionālā botāniskā dārza dendrofloras laboratorija, apkārtmērs: 4.2, veselības stāvoklis: Nav zināms, statuss: Dzīvs.

Papeles un to hibrīdi (Populus (pārējās sugas, izņemot P.tremula) /KULTŪRVĒSTURISKS KOKS/ Papeles un to hibrīdi (*Populus* (pārējās sugas, izņemot *P.tremula*)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, 50m uz Z no "Druviņas", ceļā Pliņciems - Pliņu skola labajā pusē. (6325770,452325) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 3.75, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 10, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Papeles un to hibrīdi (Populus (pārējās sugas, izņemot P.tremula) /KULTŪRVĒSTURISKS KOKS/ Papeles un to hibrīdi (*Populus* (pārējās sugas, izņemot *P.tremula*)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, 50m uz Z no mājām "Druviņas", ceļa Pliņciems - Pliņu skola labajā pusē. (6325762,452332) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 3.78, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 11, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastā egle (Picea abies (L.) H.Karst.) /DIŽKOKS/ Parastā egle (*Picea abies* (L.) H.Karst.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, "Kūlas", 150m no mājām. (6318558,448358) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 05.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 3.1, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 7, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastā kļava (Acer platanoides L.) /POTENCIALAIS DIŽKOKS/ Parastā kļava (*Acer platanoides* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Pliņu muižas parks. ceļa Pliņu skola - Kalmežas kr. puse. (6325296,452385) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 2.34, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 10, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastā liepa /DIŽKOKS/ Parastā liepa (*Tilia cordata* Mill.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Pie Kaives muižas (tagad Kaives mežniecība) Dārznieki - barona dārznieka māja Apmekl. datums: 17.12.1993 Info avots: Nacionālā botāniskā dārza dendrofloras laboratorija, apkārtmērs: 4.2, augstums: 22, stumbru sk.: 2, veselības stāvoklis: Nav zināms, statuss: Dzīvs.

Parastā liepa /ĪPATNĒJS KOKS/ Parastā liepa (*Tilia cordata* Mill.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Pliņu kapi. (6325807,452206) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums:

04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, stumbru sk.: 6, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastā liepa /KULTŪRVĒSTURISKS KOKS/ Parastā liepa (*Tilia cordata* Mill.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Plieņu muižas parks. Ceļa Plieņu skola - Kalmežas kr. pusē. ~200m uz Z no ceļa. (6325326,452425) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 2.66, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 10, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastā liepa /KULTŪRVĒSTURISKS KOKS/ Parastā liepa (*Tilia cordata* Mill.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Plieņu muižas vecā aleja. Ceļa Plieņu skola - Kalmežas kr. puse. (6325276,452352) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 3.82, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 15, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastā liepa /POTENCIALAIS DIŽKOKS/ Parastā liepa (*Tilia cordata* Mill.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Raudas muižas galv. ēkas priekšā. (6318670,450170) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 05.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 3.97, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 9, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastā priede /DIŽKOKS/ Parastā priede (*Pinus sylvestris* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Plieņu kapi Apmekl. datums: 17.12.1993 Info avots: Nacionālā botāniskā dārza dendrofloras laboratorija, apkārtmērs: 3.05, augstums: 27, stumbru sk.: 1, veselības stāvoklis: Nav zināms, statuss: Dzīvs.

Parastā priede /DIŽKOKS/ Parastā priede (*Pinus sylvestris* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Plieņu kapi Apmekl. datums: 17.12.1993 Info avots: Nacionālā botāniskā dārza dendrofloras laboratorija, apkārtmērs: 3.35, augstums: 26, stumbru sk.: 1, veselības stāvoklis: Nav zināms, statuss: Dzīvs.

Parastā priede /DIŽKOKS/ Parastā priede (*Pinus sylvestris* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Plieņu kapi Apmekl. datums: 17.12.1993 Info avots: Nacionālā botāniskā dārza dendrofloras laboratorija, apkārtmērs: 3.4, augstums: 27, stumbru sk.: 1, veselības stāvoklis: Nav zināms, statuss: Dzīvs.

Parastā priede /DIŽKOKS/ Parastā priede (*Pinus sylvestris* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Plieņu kapi. (6325763,452187) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 3.36, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 6, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastā priede /DIŽKOKS/ Parastā priede (*Pinus sylvestris* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Plieņu kapi. (6325770,452225) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 3.14, stumbru

sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 5, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastā priede /DIŽKOKS/ Parastā priede (*Pinus sylvestris* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Pliņu kapi. (6325787,452238) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 3.54, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 5, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastā priede /DIŽKOKS/ Parastā priede (*Pinus sylvestris* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Šosejas Tukums - Engure labā puse, 100m no šosejas, "Purmaļu" mājas. (6326112,451938) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 3.99, stumbru sk.: 1, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastais osis (Fraxinus excelsior L.) /POTENCIALAIS DIŽKOKS/ Parastais osis (*Fraxinus excelsior* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Pliņu muižas parkā. Ceļa Pliņu skola - Kalmežas kr. pusē. (6325248,452311) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 3.65, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 6.5, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastais ozols /DIŽKOKS/ Parastais ozols (*Quercus robur* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, 100m no "Kūlām". (6318822,448335) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 05.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 5.3, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 10, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastais ozols /DIŽKOKS/ Parastais ozols (*Quercus robur* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, 50m uz D no "Lejascīruļu" mājām. (6323990,453842) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 5.85, stumbru sk.: 1, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastais ozols /DIŽKOKS/ Parastais ozols (*Quercus robur* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Lejascīruļi, 50m S no mājas Apmekl. datums: 04.07.1994 Info avots: Nacionālā botāniskā dārza dendrofloras laboratorija, apkārtmērs: 5.66, augstums: 21, stumbru sk.: 1, veselības stāvoklis: Nav zināms, statuss: Dzīvs.

Parastais ozols /POTENCIALAIS DIŽKOKS/ Parastais ozols (*Quercus robur* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Rauda, pie muižas, 30m no ēkas, D galā, ceļa Tukums - Rauda labajā pusē. (6318605,450160) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 3.93, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 10, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Parastais ozols /DIŽKOKS/ Parastais ozols (*Quercus robur* L.)atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Senči (pie Kaives) Apmekl.

datums: 17.12.1993 Info avots: Nacionālā botāniskā dārza dendrofloras laboratorija, apkārtmērs: 10, augstums: 17, stumbru sk.: 1, veselības stāvoklis: Nav zināms, statuss: Dzīvs.

Tūja, rietumu (Thuja occidentalis (L.)) /RETAIS SVEŠZ. SUGAS KOKS/ Tūja, rietumu (Thuja occidentalis (L.)) atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, 5m uz ZR no dzīvoj. ēkas "Lejascīruļi". (6324037,453850) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: .9, stumbru sk.: 5, vainaga projekcijas rādiuss: 5, veselības stāvoklis: Apmierinošs, statuss: Dzīvs.

Zviedrijas kadiķis (Juniperus communis var. suecica) /DIŽKOKS/ Zviedrijas kadiķis (Juniperus communis var. suecica) atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Lejascīruļi, 400m SE no mājām, mežmalā, ieplakā Apmekl. datums: 04.07.1994 Info avots: Nacionālā botāniskā dārza dendrofloras laboratorija, apkārtmērs: 1.23, augstums: 6, stumbru sk.: 1, veselības stāvoklis: Nav zināms, statuss: Dzīvs.

Zviedrijas kadiķis (Juniperus communis var. suecica) /DIŽKOKS/ Zviedrijas kadiķis (Juniperus communis var. suecica) atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, ~ 400m uz D no "Lejascīruļu" mājām, meža malā. (6323701,453939) LKS-92 koord.sistēma, Apmekl. datums: 04.07.2003 Info avots: Ilze Strautmane:Cita, apkārtmērs: 1.2, stumbru sk.: 1, vainaga projekcijas rādiuss: 1.5, veselības stāvoklis: Neapmierinošs, statuss: Dzīvs.

Zemnieku sēta "Koršas" /Vietējās nozīmes/ Zemnieku sēta "Koršas". Atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Koršās. Dat.: 19. gs., VKPAI nr: 6139

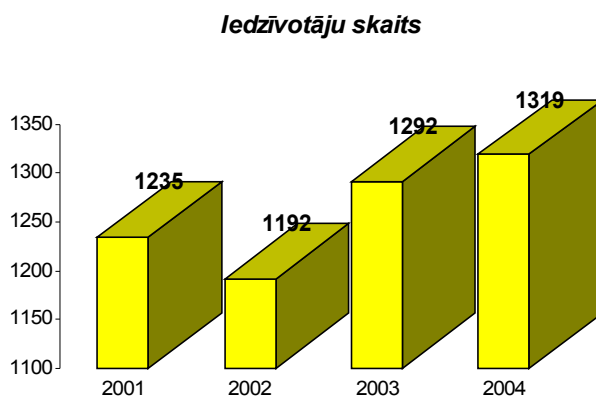
Dārznieku senkapi /Valsts nozīmes/ Dārznieku senkapi. Atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, pie Dārzniekiem. VKPAI nr: 2319

Kaives Senču ozols - kulta vieta /Vietējās nozīmes/ Kaives Senču ozols - kulta vieta. Atrodas: Tukuma rajons, Sēmes pagasts, Kaivē pie Senčiem. VKPAI nr: 2318

Sociāli ekonomiskais raksturojums

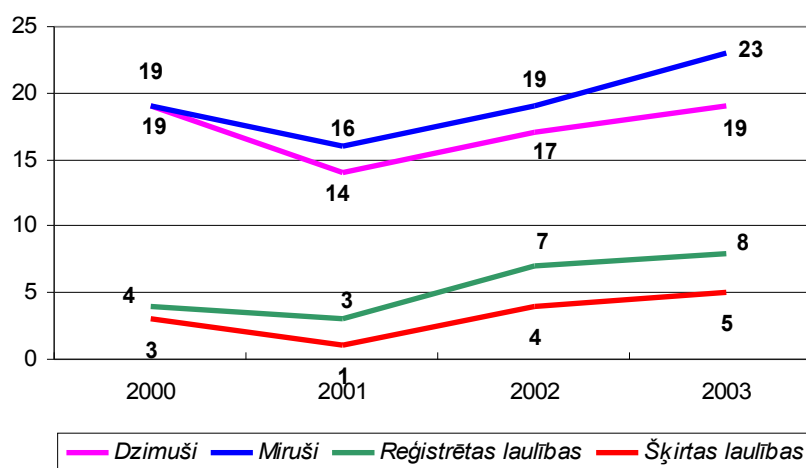
Sēmes pagasta iedzīvotāji

Pagasta teritorijā uz 2003. gada beigām uzskaitē bija 1308 iedzīvotāji, tajā skaitā 49,7% vīriešu un 50,3% sievietes.

Iedzīvotāju skaits darbaspējas vecumā ir 780 cilvēki jeb 59,6%, pensiju un sociālā nodrošinājuma pakalstus saņem 265 jeb 20,2%, bet jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem ir 328 jeb 25% no iedzīvotāju skaita. Pagastā oficiāli reģistrēti 39 bezdarbnieki, kas sastāda 2,9%, taču reāli bezdarbnieku skaits varētu būt lielāks, jo pastāv arī slēptais bezdarbs.

Pagastā liela daļa iedzīvotāju ir koncentrējušies ciemos: Sēme - 396 iedzīvotāji, Rideli - 165 iedzīvotāji, Brizule - 145 iedzīvotāji, Kaive - 130 iedzīvotāji, Plieni - 98 iedzīvotāji un Rauda - 65 iedzīvotāji.

Izglītība

Pirmā draudzes skola tagadējā pašvaldības teritorijā bija Brizules skola (dibināta 1862.gadā). Sākumā skola atradusies netālu no Ziedoņu mājām, bet pēc ugunsgrēka 1862.gadā - Strautkrogā. Pēc 1875.gada

skolā mācījās aptuveni 70 skolēni. 1932.gadā 1. un 2. klase mācījās Brizule, 3. un 4. klase - Sēmes pagastnamā. 1935.-1958.gadā darbojās arī Plienu pamatskola. 1940.gadā Brizules skolu pārcēla uz Brizules muižas pili. 1992.gadā to pārcēla uz bijušā bērnudārza ēku Sēmē un skolu nosauca par Sēmes pamatskolu.

Sēmes pamatskola ir vienīgā Sēmes pagasta izglītības iestāde. Tā atrodas Sēmes centrā, aptuveni 7 km no Tukuma pilsētas. Uz skolu pagasta bērni tiek vesti ar pagasta transportu no apdzīvotām vietām Brizule un Kaive. Pārējie pašvaldībā dzīvojošie bērni, pagasta ģeogrāfiskā izvietojuma dēļ, spiesti mācīties kaimiņu pašvaldību mācību iestādēs un Tukuma pilsētā. Skolā darbojas arī bērnudārza grupa. 2003./2004.mācību gadā Sēmes pašvaldībā pierakstītie skolēni apmeklēja citu pašvaldību teritorijās atrodošās skolas sekojošā skaitā:

1. Tumes pagasta padome - 37 skolēni;
2. Tukuma pilsēta - 75 skolēni;
3. Engures pagasta padome - 17 skolēni;
4. Jūrmalas pilsēta - 3 skolēni;
5. Pūres pagasta padome - 27 skolēni;
6. Rīgas pilsēta - 3 skolēni;
7. Zentenes pagasta padome – 1 skolēns.

Kopā citu pašvaldību mācību iestādes apmeklē 163 skolēni, kas sastāda 56% no kopējā skolēnu skaita pašvaldībā. Saprotais, ka tas no pašvaldības budžeta izdevumiem sastāda aptuveni 30000,- Ls gadā, kas saskaņā ar LR MK 1999.gada 13.jūlija noteikumiem Nr.250 „Kārtība, kādā veicami savstarpējie norēķini par izglītības iestāžu vai sociālās aprūpes iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem” pašvaldībai jāsedz savstarpējos norēķinos citām pašvaldībām. Situācija nav patīkama, jo pagasta skolas piepildījums ir daļējs. Ik gadus klasēs skolēnu skaits mainās no 8 līdz 16 skolēniem. Ja tendence, ka skolēni no pagasta centra (laba satiksme ar Tukuma pilsētu) aizplūst uz pilsētas skolām, mazinātos, varētu straujāk attīstīt skolas materiālo bāzi, uzlabot mācību apstākļus klasēs, veikt remontus un uzlabojumus skolā.

Sēmes pamatskolai licence pamatizglītības programmas (kods21011111) īstenošanai derīga līdz 2009.gada 31.jūlijam. 2003./2004.mācību gadā pirmsskolas izglītību apgūst 24 bērni, bet pamatizglītību 103 skolēni, no kuriem 8 nav pagastā dzīvojošie bērni. Skola atrodas divstāvu ēkā, kas uzbūvēta 1987.gadā kā bērnudārzs, bet 1992.gadā ir pielāgota skolas vajadzībām. Kopā ir 12 mācību klases, no kurām 5 ir caurstaigājamas. Skolā ir aktu zāle, ēdamzāle, skolēnu garderobe, ēdināšanas bloks, bibliotēka, metodiskais kabinets, skolotāju istaba, direktora kabinets un kabinets direktora vietnieka mācību un audzināšanas darbā. Skolā ir datorklase, kura aprīkota ar 7 jauniem 2 IBM tipa datoriem, 4 printeriem, 1 skaneri. Arī skolas vadības rīcībā ir 4 jauni datori, 3 printeri un kopētājs. SIA „Kopideja” nodrošina pastāvīgu pieslēgumu internetam.

Skolā strādā 17 pedagogi, no kuriem 10 ir augstākā pedagoģiskā izglītība, pašlaik augstāko pedagoģisko vai papildus izglītību iegūst vēl 6 pedagogi, 1 pedagogam ir maģistra grāds.

Kultūra

Sēmes kultūras namā darbojas sieviešu vokālais ansamblis un bērnu popgrupa "Dziedošie mākonīši". Sēmes bibliotēkā ir 6900 grāmatas, lasītājiem izsniedz 11 tūkst, vienības gadā. Bibliotēkā izveidots interneta pieslēgums. Pašvaldība izdod "Sēmes Avīzīte". Katru gadu notiek sporta svētki.

Veselības aprūpe

Sēmē un Kaivē kopš padomju laika darbojas feldšeru un vecmāšu punkts.

Reliģija

Pagastā darbojas Sēmes evaņģēliski luteriskā draudze. Pirmā baznīca atradusies pie Sēmes ezera jau 15.gadsimtā. 1636.gadā Sēmes baznīcu apkalpojis Kandavas mācītājs. Kad 1704.gadā par Sēmes muižas īpašnieku kļuva katoļticīgais poļu virsnieks G.K.Līvens, zemniekus piespieda pāriet katoļticībā un 1723.gadā baznīcu atdeva katoļiem. Vēlāk blakus katoļu koka baznīcai uzcēla koka luterāņu baznīcu. No 19.gs. Sēmes luterāņu baznīca bija Tukuma baznīcas filiāle. 1892.gadā vecās koka baznīcas vietā no sarkaniem ķieģeļiem uzbūvēja tagadējo baznīcu. 1894.gadā baznīca ieguva jaunas ērģeles, 1927.gadā uzstādīja zvanu, bet 1932.gadā - P.Stelmahera altārgleznu "Kristus svētī druvas". Padomju laikā baznīca tika izpostīta, baznīcas inventāru 1960.gadā pārņēma Tukuma evaņģēliski luteriskā draudze. Sēmes draudze darbību atjaunoja 1989.gadā.

Sociālā nodrošināšana un aprūpe

Ar sociālo jautājumu risināšanu pagastā nodarbojas sociālais darbinieks, bet jautājumus, kas saistīti ar sociālo nodrošināšanu un aprūpi skata izglītības, kultūras un sociālo lietu komiteja, kurā darbojas 3 deputāti. Komiteja savu darbu balsta uz likumu „Par pašvaldības sociālajiem pabalstiem”, MK noteikumiem Nr.75 un Sēmes pagasta padomes nolikumu.

Ņemot vērā dzīves līmeņa pazemināšanos laukos (bankrotē kokapstrādes uzņēmumi, pieaug bezdarbs, zemnieki nespēj turpināt darbu ES augsto prasību un normu dēļ, slikto ceļu dēļ neattīstās uzņēmējdarbība laukos u.c.), pasliktinās sociāli ekonomiskā situācija ģimenēs ar bērniem, palielinās dzīvokļu īrnieku parādi par īri un komunālajiem maksājumiem, līdz ar to pieaug prasības pēc sociālajiem pabalstiem un garantētā iztikas minimuma (GMI). Tas uzliek lielāku

slodzi pašvaldības budžetam. 2003.gadā sociālajai nodrošināšanai un mājas aprūpei kopā tika izlietoti Ls 15569,-

2003.gadā sociālo pabalstu galvenie veidi bija:

- Skolēnu brīvpusdienas;
- Rehabilitācijas pakalpojumu segšana Raudas pensionātā;
- Veselības apdrošināšanas polišu 50% apmaksā invalīdiem un pensionāriem;
- Bēru pabalsti tiem, kuri nav sasnieguši pensijas vecumu;
- Pabalsti operāciju gadījumos;
- Talantīgāko bērnu atzīmēšana;
- Ceļa naudas atmaksa transportam skolēniem;
- Vientuļo pensionāru sveikšana apaļajās jubilejās;
- Politiski represēto sveikšana;
- Atbalsti daudzbērnu ģimenēm;
- Segta medikamentu iegāde pensionāriem, kuru pensijas ir mazākas par Ls 40,- mēnesī;
- Pakalpojumu segšana bērnu namam „Saulespuķe”;
- GIM.

Pabalstu izsniegšana pamatota ar aizpildītu ieņēmumu deklarāciju, kad ģimene iegūst trūcīgas ģimenes statusu.

Uzņēmējdarbība

Lielu lomu nodarbinātības problēmu risināšanā dod mazie un vidējie uzņēmumi. Kopā ar zemnieku saimniecībām, pagastā darbojas 52 darba devēji.

Sēmes pagastā ir 219 zemnieku saimniecības ar kopējo īpašumu platību 5,5 tūkst.ha un 271 piemājas saimniecības 2,2 tūkst.ha platībā.

No stabilākajām lauksaimniecības jomām var minēt piena un graudaugu ražošanu. Sēmē ir daudz zemnieku saimniecību, bet stabilas, kam ir savi konti bankā un tiek vesta grāmatvedības uzskaitē, ir ap 15.

Ar lauksaimniecisko ražošanu pašvaldības teritorijā nodarbojas SIA "Vārpa" un "Jūraskalns". SIA „Vārpa” strādā 33 cilvēki, bet SIA „Jūraskalns” - 19.

Ir vairāki kokapstrādes uzņēmumi, lielākajos no tiem IU "Dēlis" Gateī „Smaidas” strādā 20 cilvēki. Uzņēmums SIA „Serviss Betta”, kurš reģistrēts Sēmes pagastā, kopā darbu dod 79 cilvēkiem.

Sīļu kūdras purvā pastāvīgi strādā 16 cilvēki, bet sezonas laikā pat līdz 60 cilvēkiem. 2003.gadā uz nekustamā īpašuma „Rožulejas” bāzes darbu uzsācis SIA „Ar B Agro” siltumnīcu komplekss, kur 5000 m²

audzē rozes, bet nākotnē paredzēts audzēt dārzeņus. Darbs ir 6 cilvēkiem, bet 2004.gadā paredzēts ražošanu paplašināt un pieņemt vēl 7 cilvēkus.

Pagastā lauku tūrisma jomā darbu turpina 3 viesu mājas - „Lejnieki”, „Upmaļi” un „Mengēļi”. Visās trijās pieejamas naktsmājas, pirts un sauna, mierīga atpūta ūdens tuvumā. Nodota un veiksmīgi darbu uzsākusi slēpošanas trase „Jēkaba grava”. Elektrību ražot uzsācis mazais HES uz „Dzirnavu ezera”. Lielākie nodokļu maksātāji ir SIA „Vārpa”, z/s „Brīvzemnieki”, SIA „Jūraskalns” un SIA „Serviss Beta”.

Sēmē ir trīs veikali, kafejnīca, degvielas uzpildes stacija, Kaivē un Brizule - viens veikals.

Lai palīdzētu risināt pagasta iedzīvotājiem un uzņēmējiem sasāpējušas sadzīves problēmas, joprojām ir iespējams iegādāties kredītresursus Pūres Kooperatīvajā Krājaizdevu sabiedrībā (KKS), kurā Sēmes pagasta padome iestājās 2002.gada 17.jūnijā, nopērkot 99 pamatpajas un 1 papildus paju kopā par Ls 1000.

Sēmē darbojas Latvijas pasta nodaļa.

Sēmes pagasta uzņēmumi un budžeta iestādes

Nosaukums	Adrese	Tālrunis	Darbības veids
"Ar B Agro", firma	"Bumbieri" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3101	9255448	Ziedu audzēšana
"A.Š. Kalēji", firma	"Kalēji" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181680	Kokapstrāde
"Bērziņi", zemnieku saimniecība	"Bērziņi" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3141216	Kokapstrāde
"Brīvzemnieki", zemnieku saimniecība	"Sīļu purvs" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	6549984	Kūdra
"Gobas", zemnieku saimniecība	"Gobas" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3124	3191470	Dārzenkopība
Ivanovs J., veterinārārsts	Sēme, Kalna 7, Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181768	Veterinārija
"Jēkaba grava", slēpošanas trase	"Punenieki" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	9551182	Sporta celtnes un bāzes
"Jūraskalns", firma	Sēme, Ezera 1, Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181718	Lopkopība
Kaives feldšeru un vecmāšu punkts	Kaive 1, Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3172431	Medicīniskā palīdzība:
Kaives mežniecība	Brizule , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181714	Mežsaimniecība
"Lazdas", veikals	"Krodzinieki" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3124	3191141	Pārtikas tirdzniecība
"Lejnieki", zemnieku saimniecība, Viesu nams	"Lejnieki" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3100314	Atpūtas bāzes

Lotocka M., veterinārārste	"Ezergali" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	6427482	Veterinārija
"Rasa", veikals	Sēme, Ezera 1, Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181695	Pārtikas tirdzniecība
"Sencis", veikals	Kaive, "Bajāri" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3172494	Pārtikas tirdzniecība
"Serviss Betta ", firma	Kaive , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3125388	Kokmateriālu tirdzniecība
Sēmes Evanģēliski luteriskā draudze	"Krašiņi" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3124445	Reliģija: baznīcas,
Sēmes feldšeru un vecmāšu punkts	Sēme, Ezera 10-1, Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110 3181787		Medicīniskā palīdzība:
Sēmes pagasta padome	Sēme, Ezera la, Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181710	Pašvaldība
Sēmes pagasta pagasttiesa	Sēme, Ezera la, Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181718	Tiesību aizsardzība
Sēmes pamatskola	Sēme, Ezera 17, Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181611	Izglītība: vispārējā
Sēmes pasta nodaļa	Sēme, Ezera 1, Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181780	Pasts
Sēmes tautas nams	Sēme, "Vālodzes" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181795	Kultūras centri un
Tukuma rajona policijas pārvalde, Tukuma lauku policijas iecirknis, Sēmes pagasta inspektors	Sēme, Ezera la, Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181710	Policija: valsts
Tukuma virsmežniecība, Kaives ķīmiskā stacija	Kaive , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	6433296	Mežsaimniecība
"Upmaļi", zemnieku saimniecība, Viesu nams	"Upmaļi" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181749	Atpūtas bāzes
Valsts Zemes dienests, Ziemeļkurzemes reģionālā nodaļa, Tukuma birojs, Sēmes pagasta zemes ierīkotājs	Sēme, Ezera la, Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181610	Zemes dienests
"Vārpa", firma	Kaive, "Bajāri" , Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3172419	Lopbarība
"Vītoli ĀMI", firma, Veikals	Sēme, Ezera 2, Sēmes pagasts, Tukuma rajons, LV-3110	3181796	Pārtikas tirdzniecība

Tūrisms

Lauku tūrisma iespējas pagastā

Pieprasījums pēc lauku tūrisma pieaug, jo tūristi vēlas atpūsties pie ūdeņiem, tos interesē dažādas aktivitātes- zirgu izjādes, sporta spēles, tradīciju, svētku un notikumu svinēšana, pirtis. Šai nozarei var prognozēt vienīgi ilgtspējīgu attīstību, jo pašreiz ir daudz trūkumu, kas kavē uzsākt tās darbību, piemēram, likumdošana- Saeima 10.03.1998.g. pieņēma Latvijas lauku attīstības programmu, kurā meklē pieeju sociālo un ekonomisko problēmu risināšanai lauku apvidos. Kā viens no lauku nodarbinātības dažādošanas veidiem ir minēts lauku tūrisms, bet diemžēl neesam sagaidījuši, ka Valsts Nodarbinātības dienesta Tukuma nodaļa vai Pieaugušo Izglītības centrs

organizētu kursus uz vietas tūrisma speciālistu sagatavošanā. Pagastā ir problēmas ar ceļu kvalitāti, jo līdzekļu trūkums valsts un pašvaldību budžetos liedz sakārtot ceļus līdz prasībām, kuras apmierinātu tūristus. Skolās par maz vērības pievērš vides saglabāšanai, jaunās paaudzes domāšanas ievirzīšanai „zaļajā” jomā. Tomēr skatoties uz nākotni, čaklus latviešus var atrast visur, kam rūp sava sēta un kuri labprāt lauku mieru un klusumu ļautu izbaudīt arī iebraucējiem tūristiem.

Atskatoties uz mana darba 2 punktu, jāsecina, ka pagastam ir daudz jauku vietu, ko tūristi gribētu apskatīt. Ilgtspējīga lauku tūrisma attīstībai jābalstās uz vides aizsardzības standartiem, tad tā spēs mest izaicinājumu tradicionālajam tūrisma biznesam.

Manā pašvaldībā ar lauku tūrismu nodarbojas reāli trīs viesu mājas :

1. „Menģeļi”- Aivita un Juris Zaicevi, tel. 9473831; 9354917
2. „Lejniēki”- Ivars Amoliņš, tel.3100314; 9146653
3. „Upmaļi”- Vija Bērziņa, tel. 3181749

Ņemot vērā to, ka tūrisma pieprasītākais produkts mūsdienās daudziem ir Vide + Cilvēks + Daba + Kultūrvēsturiskais mantojums, tad ne mazāk svarīgi plānojot tūrisma attīstību, ir darbs pie marketinga. Iekarot tirgu sākumā var tikai ar reklāmas starpniecību, vēlāk ar cenu pieejamību, labo slavu, apkalpošanas kultūru un apjomu. Sēmes pagasta padome palīdz reklamēt savus viesu namus sekojoši:

- ar rajona avīzes starpniecību;
- konkursu „Sakoptākais viesu nams” pagastā;
- reklāma televīzijas pārraidē „Nāc līdz”;
- pagasta viesu izmitināšanu šajos viesu namos;
- pagasta uzņēmēju iepazīstināšanu ar tiem.

Paši saimnieki izgatavojuši vizītkartes, bukletīnus, ievietojuši informāciju internetā, ir Tūrisma asociācijas biedri, Tūrisma informācijas centra bieži apmeklētāji. Visas šīs aktivitātes palīdz un veicina lauku tūrisma attīstību pagastā.

Ekotūrisma attīstības iespējas Sēmes pašvaldībā

Ekotūrisma attīstība Sēmes pagastā būtu jāvirza uz priekšu soli pa solim. Šādus pakalpojumus nevar realizēt uzreiz, tur jābūt apņēmībai un ieinteresētībai. Iedīgļi tam ir, jo pagastā ir daudz skaistu mežu, apskates objektu, neskarta daba, kas dotu iespēju attīstīties ekotūrismam. Ekotūrisma stratēģijas izveidē ietilpst arī apskates vietu novērtējums, resursu plānošana, serviss, ekonomiskās iespējas un menedžmenta radīšana. Šim procesam jābūt saistītam ne tikai ar pagasta interesēm, bet arī valsts aģentūrām, dažādām kultūras kopienām un vides aizsardzības organizācijām.

Attīstot ekotūrismu apskates teritorijas būtu domātas mazām tūrisma grupām, tādejādi mazinot slodzi uz apkārtējo vidi un netraucējot ikdienas dzīvi vietējiem iedzīvotājiem. Grupās varētu būt skolnieki,

studenti, kuri studē dabas zinības, ģeogrāfiju, vides problēmas, un tie, kuri patiesi grib izbaudīt dabu un mieru laukos.

Lai attīstītos manā pagastā ekotūrisms un tūrisms vispār, nepieciešams veikt vairākus priekšdarbus:

- Sagatavot un uzstādīt norādes zīmes un informatīvos materiālus pie apskates objektiem, atpūtas vietām un teritorijām;
- Uzstādīt kartogrāfisko materiālu pie galvenajiem autoceļiem;
- Sadarbībā ar kaimiņu pašvaldībām un tūrisma organizācijām apzināt un izveidot dabā tūrisma maršrutus caur pagasta teritoriju;
- Sākt atpūtas un veselības taku izveidi;
- Iesaistīties projektā Euro Velo, atbalstot veloceliņa izveidošanu caur pagasta teritoriju;
- Veicināt dabas un kultūras pieminekļu iesaistīšanu tūrisma attīstībā, nodrošinot to aizsardzības prasības;
- Veicināt jaunu apskates objektu veidošanu;
- Sekmēt atpūtas teritoriju labiekārtošanu, nodrošināšanu ar informatīvajiem materiāliem un informatīvo stendu uzstādīšanu;
- Izveidot pie ezeriem peldvietas atbilstoši vides un veselības prasībām;
- Nodrošināt vides aizsardzības prasību izpildi.

Ekotakas un uzdevumi, kas veicami pagastā to ierīkošanai

Skaistā laikā, it sevišķi vasarā, Sēmes pagastu apmeklē pietiekoši daudz iebraucēju. Tie ir atpūtnieki, kuri nolēmuši nedēļas nogali pavadīt ārpus mājām. Daži, nolemj atpūsties pie skaistā Mucenieku ezera, skaisti sakoptā, iekārtotā atpūtas bāzē „Lauktechnika -2”, kur ir iespējams peldēties, braukt ar ūdens motocikliem, laivu, sauļoties, spēlēt tenisu, izmantot batutu, braukt ar skrituļslidām, velosipēdiem, ir ugunsкура un nakšņošanas vietas. Bet ir tūristi, kuri vēlas ar kājām vai velosipēdu apceļot mūsu zemīti, arī tai skaitā Sēmes pagastu, jo tas ir bagāts ar skaistiem ezeriem, upītēm, pakalniem – Jūraskalns, Sanderu kalns un lejām, kā arī dabas un kultūrvēsturisku mantojumu.

Izveidot tūristu takas, kuras veicinātu tāda tūrisma attīstību Sēmes pagastā, kas atbilstu ilgtspējības principiem – tiek ņemtas vērā vides prasības, uzlabots iedzīvotāju dzīves līmenis, veicināta atpūta katram nepieciešamā veidā. Galvenais uzdevums ir veicināt tūrisma ņemot vērā katras tūristu grupas vēlmes un vajadzības, taču katrā maršrutā un takā neuzbāzīgā veidā iepazīstināt tūristus un dabas mīļotājus ar dabas procesiem un vajadzībām nepārslogot dabas vidi. Piedāvātai atpūtai jābūt tik kvalitatīvai, lai tūrists, ņemot vērā maršrutu daudzveidību, vēlētos šeit atgriezties un izbaudīt vēl nezināmos atpūtas un maršrutu veidus.

Izstrādājot takas, jāņem vērā arī veids kādā tūrists pārvietojas pa teritoriju - ceļo kājām, ar laivām, plostu, velosipēdiem, autobusu, zirgiem u.c. Nedrīkst aizmirst arī par nakts mītnēm, telšu vietām un autostāvvietām. Takas būtu jāveido tā, lai kādai vietai neradītu pārāk lielu slodzi, lai videi netiktu nodarīts kaitējums. Nesen vēl uzskatījām, ka ārzemju tūristiem ir nepieciešami tikai asfaltēti celiņi un izplauti zālāji, tagad nākas konstatēt, ka to viņš var apskatīt mājās, bet tieši neskarta daba, aizaugušas pļavas, jaunaudzes, tīrs gaiss un ūdens ir tas, kas nepieciešams atpūtai.

Uzdevumi, kas veicami, lai ierīkotu pagastā ekotakas:

- Izdalīt atsevišķas tūristu grupas.
- Izdalīt dažādus ceļošanas veidus un izvērtēt iespējas ar tiem nodrošināt tūristus.
- Apkopot informāciju par atpūtas bāzēm, viesu mājām, nakts mītnēm, piedāvāto vietu skaitu, cenām, kā arī par atpūtas iespējām šajās vietās.
- Apkopot informāciju par apskates objektiem, tos kartogrāfiski attēlot vienuviet.
- Izdalīt datus par īpaši aizsargātām dabas teritorijām, aizsargājamiem objektiem, biotopiem, augiem un dzīvniekiem Sēmes pagasta teritorijā, sadarbojoties ar reģionālo vides pārvaldi.
- Izstrādāt maršrutus dažādām interešu grupām (vēlams vairākus maršrutus katrai), stingri sekojot, lai neradītu pārlietu lielu slodzi uz kādu no dabas vides rajoniem.
- Izplānot maršrutu pielāgošanu tūrisma vajadzībām, iespēju robežās nepārveidojot dabisko vidi.
- Apkopot informāciju par ēdināšanas iespējām.
- Ņemot vērā nakts mītņu izmaksas, piedāvāto pakalpojumu izmaksas, aprēķināt dažādu maršrutu vidējās izmaksas uz vienu tūristu.
- Novietot informācijas stendu šosejas malā pie pagrieziena uz Sēmi, ceļa Tukums- Kolka 8 km ar nepieciešamo informāciju un pagasta karti.
- Veikt plānoto maršrutu pielāgošanu tūristu vajadzībām.
- Veikt reklāmas darbus.
- Iesaistīt vietējos iedzīvotājus tūrisma attīstības realizēšanā gan plānošanas stadijā, gan tūrisma realizēšanas praktiskajā darbā (darbaspēku, amatniekus, māksliniekus, lauksaimniekus, tirgotājus u.c.)

Neviena aktivitāte minētajā teritorijā nebūs iespējama bez iedzīvotāju, uzņēmēju un pašvaldības atbalsta. Kopā sadarbojoties, šāda veida projektu realizēšana palīdzēs uzlabot pagasta sociālo klimatu,

iedzīvotājos attīstīsies kopības apziņa, solidaritāte un atbildības sajūta, viņi jutīsies iesaistīti sava pagasta attīstībā un līdz ar to spēcīgāk identificēs sevi ar apkārtējo vidi.

Attīstot tūrismu būs iespējams uzlabot vidi un tās kvalitāti teritorijā, kurā paši vēlamies justies labi.

Pašvaldības izpildinstitūcijas, politiskā sistēma un padome

Pagastā darbojas sekojošas iestādes:

- Sēmes pamatskola – mācās 127 bērni;
- Sēmes pagasta bibliotēka – grāmatu fondā 8088 grāmatas 7583,24 Ls vērtībā;
- Sēmes feldšeru vecmāšu punkts;
- Kaives feldšeru vecmāšu punkts;
- Sēmes tautas nams.

Padomes funkciju izpildi un pakalpojumu sniegšanu nodrošina 51 darbinieks, no kuriem 7 strādā pārvaldē, Sēmes pamatskolā ir 17 skolotāji un 7 tehniskie darbinieki, bet pārējie nodarbināti komunālajā saimniecībā un pārējās pašvaldības iestādēs.

Pagasta padomē darbojas 7 deputāti, no kuriem 5 pārstāv vēlētajū apvienību „Nē- sastingumam, ar godīgumu uz attīstību”.

Sēmes pagasta padomes deputātu sastāvs ir sekojošs:

- Silvija Rabkēviča – pagasta padomes priekšsēdētāja;
- Māris Melnis – deputāts, priekšsēdētājas vietnieks;
- Inta Dišlere – deputāte;
- Dace Palkavniece – deputāte;
- Ivars Skrebelis – deputāts;
- Andrejs Rozītis – deputāts;
- Andris Selivanovičs – deputāts.

Politīki darbojas trijās komitejās: finansu, komunālo un saimniecības lietu un sociālās un izglītības komitejās. Atsevišķu pašvaldībai nodoto funkciju pildīšanai padomē ir izveidotas komisijas un atsevišķas darba grupas. Pastāv administratīvā komisija, valsts iepirkuma komisija un darba grupas attīstības programmas izstrādei.

Pašvaldības budžets

2003. gadā finansu ieņēmumi salīdzinot ar 2002.gadu palielinājušies par 13,5%, mērķdotācija izglītības pasākumiem par 18,4% ,bet dotācija no PFIF palielinājusies par 13,8%.

Debitoru parādi sastāda 19147,94 Ls, kas ir par 1156,34 Ls vairāk kā iepriekšējā gadā. Tas būtu skaidrojams ar līdz šim neiespējamo parāda piedziņu no SIA „Harits C” īpašnieka H.Roopa par radušos īres un komunālo maksājuma parādu par labu pagasta padomei summā 1759,20 Ls (Rīgas rajona tiesas spriedums no 29.maija 2003.gada un

izpildraksts civillietā Nr. C 33275702/9). Lai uzlabotu situāciju komunālo un īres parādu iekasēšanā, regulāri tiek sūtīti paziņojumi un atgādinājumi, jautājumi tiek skatīti padomes sēdēs, nepieciešamības gadījumos tiek sastādīta vienošanos par parāda nomaksas grafikiem, bet nekustamā īpašuma parādu gadījumos ar padomes lēmumu tiek liegtas lietošanas tiesības uz zemi un dota iespēja šo zemi iegūt lietošanā citiem iedzīvotājiem.

Lielu ieņēmuma daļu sastāda **ilgtermiņa ieguldījumi**. Veiksmīgi ir ieguldītie 1000 LVL. Pūres Kooperatīvajā Krājaizdevumu sabiedrībā, kas dod reālu iespēju pagasta iedzīvotājiem, zemju īpašniekiem un uzņēmējiem risināt radušās problēmas ar kredītresursu ņemšanas iespējām. Mērķis ir attaisnojies, jo ieguldīto 1000,- Ls vietā, kredītos jau izmantoti vairāk kā 6000,- Ls. Kredītpolitika ir pieņemama, procenti labi un galvenais pagastam rodas reāla sadarbība un uzticēšanās ar jebkuru no iedzīvotājiem, risinot sasāpējušās problēmas (mācību maksa, medicīna, komunālie pakalpojumi, nekustamā īpašuma parādi, māju un dzīvokļu remonts, privatizācija u.t.t.)

Ilgtermiņa ieguldījumi ir arī bilancē ietvertie pamatlīdzekļi sadaļai – zemes gabali, ēkas, būves un ilggadīgie stādījumi. 2003.gadā bilancē ietvērām pašvaldības īpašumā esošos ceļus un zemes, kuri finansiālu apsvērumu dēļ vēl nav ierakstīti Zemesgrāmatā, bet neskatoties uz to pēc Valsts Zemes dienesta datiem to vērtība sastāda 70268,- Ls. Šo iemeslu dēļ strauji pieaugusi bilances aktīvu summa.

Ieņēmumi

Ar MK rīkojumu Nr.452 no 20.09.2001. g. uz pieņemšanas – nodošanas akta no 31.01.2002.g. pamata, bezatlīdzības kārtībā pagastam atgriezti no valsts trīs zemes gabali 21,3 ha kopplatībā un meža zemes gabali 15,8 ha platībā, 2 šķūņi un kūts „Jaunbrizule”. Pēc zemju un mežu novērtēšanas ņemti pamatlīdzekļu uzskaitē ar nosaukumiem „Mazdārziņi”- 2,16 ha, „Eglaine”- 2,28 ha, „Ābeļdārzs”- 6,1 ha un „Brizule”- 8,7ha, uz kura atrodas trīs nodotās celtnes. Visi iepriekš minētie zemes gabali nodoti privatizācijai, bet pagasts sev paturēja 2 meža gabalus „Jaunbrizule”- Ls 13601,- vērtībā. 2003.gadā privatizācija uz iepriekš minētajiem zemes gabaliem un ēkām tika pabeigta, kā rezultātā privatizācijas fondā papildus iegūti 1744,- Ls (privatizācijas pretendenti ir pagastā dzīvojošie iedzīvotāji D.Dišlers, M.Strautiņa, Z.Skranda un J.Dūte). Savukārt pagasta meži tika nodoti izolē, kā rezultātā pamatbudžeta ieņēmumi papildinājās par 38100,- Ls. Papildus ieņēmumi ir ļāvuši atrisināt vairākas pašvaldības problēmas, sakārtot ūdenssaimniecību, siltumtrases, uzklāt tautas namam jaunu rannil seguma jumtu.

2003.gadā pašvaldība savas infrastruktūras sakārtošanai ir paņēmusi aizņēmumu 11000,- Ls Vides investīciju fondā uz 10 gadiem ar 5% likmi gadā un atlikto maksājumu uz 1 gadu, kā arī saņēmusi mērķdotāciju investīciju veidā no valsts, programmas „Siltumapgādes sistēmas rekonstrukcijai, videi draudzīgā kurināmā izmantošanas nodrošināšanai” realizēšanai 11450,- Ls. No Vides aizsardzības fonda projekta „Glābsim Senču ozolu” daļējai realizēšanai saņemti 1000,- Ls.

Pamatojoties uz Likumu „Par pašvaldību finansu izlīdzināšanu”, kas pieņemts, lai visām pašvaldībām radītu līdzīgas iespējas noteikto pašvaldību funkciju izpildei, pašvaldības sagrupētas trijās kategorijās:

1. pašvaldības, kuras **saņem** dotāciju no pašvaldību izlīdzināšanas fonda;
2. pašvaldības, kuras **maksā atskaitījumus** pašvaldību izlīdzināšanas fondā;
3. pašvaldības, kuras **nesaņem un nemaksā** pašvaldību izlīdzināšanas fondā;

Pašvaldību finansu izlīdzināšanas aprēķins balstās uz pašvaldību vērtētiem ieņēmumiem (iedzīvotāju ienākuma nodokļa un nekustamā īpašuma nodokļa prognozi) un pašvaldības finansu nepieciešamību. Finanšu nepieciešamību aprēķina, ņemot vērā līdzekļu nepieciešamību uz:

- pašvaldības iedzīvotāju skaitu (bērni līdz 6 g.v., bērni 7-18 g.v., iedzīvotāji virs darba spēju vecumam, kopējo iedzīvotāju skaits);
- bērnu skaitu bērnu namos;
- iemītnieku skaitu pansionātos;

Aprēķinu rezultātā Sēmes pašvaldība ir to pašvaldību vidū, kura saņem dotāciju no pašvaldību finansu izlīdzināšanas fonda. 2003.gadā tas bija 27448,- Ls jeb par 3333,- Ls vairāk kā 2002.gadā.

Izdevumi

Lielāko **izdevumu daļu** jeb 31% sastāda izglītības programmas nodrošināšana. 2003. gadā izglītības vajadzībām iztērēti Ls 73541,-, otrs lielākais izmaksu postenis ir komunālā saimniecība – iztērēti 59468,- Ls. Lielie izdevumi ir tāpēc, ka pagasta infrastruktūra ir veca, siltumtrases sāktas ekspluatēt 1965. gadā, ūdensvada un notekūdeņu sistēma būvēta pakāpeniski līdz 1983.gadam. Katlu māja veca, bet lai spētu nodrošināt siltumapgādi 5 daudzdzīvokļu mājās, skolā, pagasta 2 ēkās un veikalā, nepieciešams bija ieguldīt kredītresursus, mērķdotācijas un, protams, arī pašvaldības līdzekļus, kas tikai daļēji uzlaboja situāciju komunālajā saimniecībā. Darbs pie infrastruktūras sakārtošanas turpināsies arī 2004.gadā.

2003. gada oktobrī Sēmes tautas namam nomainījām bojāto, veco šīfera seguma jumtu, kura izmaksas sastādīja Ls 8381,82. Septembra mēnesī saskaņā ar Likumu „Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām” veicām cenu aptauju pagasta siltumtrašu nomaiņai. Pamatojoties uz protokolu Nr.14 ar cenu aptaujas uzvarētāju PP SIA „Tukuma Siltums” noslēdzām līgumu par siltumtrases nomaiņu 95 m posmā par darījuma summu 6139,20 Ls. Arī decembra mēnesī siltumtrašu sakārtošanai pašvaldībā no valsts tika saņemta un iztērēta mērķdotācija 11450 Ls apjomā. Savukārt Ezera ielas 14, Ezera ielas 4 un Ezera ielas 10 ūdens tīklu nomaiņai pagrabos un aukstā un karstā ūdens stāvvadu nomaiņai dzīvokļos tika izlietoti 11000 Ls

kredītresursu, kā rezultātā 60 dzīvokļos jeb 66% no kopējo pašvaldībā esošo dzīvokļu skaita, uzlaboti dzīves apstākļi un ūdens kvalitāte.

Galvenie pašvaldības pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu analīzes secinājumi:

- Lielākā ieņēmumu grupa ir pašvaldības pašas nodokļu un nenodokļu ienākumi (66%). Šo ieņēmumu summai ir tendence pieaugt, pamatā uz iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumu palielinājuma rēķina.
- Gan skaitliskā izteiksmē, gan procentuāli lielākās izmaksu grupas ir izglītība, vadības dienesti un dzīvokļu un komunālā saimniecība.
- Pēdējos gados izdevumi pārsniedz kopējos ienākumus pēc valdības funkcijām un norēķiniem, ieņēmumu pieauguma tempi nav pietiekami izmaksu segšanai.
- Pašvaldības pašas ieņēmumi (nodokļu un nenodokļu) nenosedz visas izmaksas, līdz ar to ir nepieciešama papildus finansēšana no citām valsts pārvaldes struktūrām.

Pašvaldības īpašuma novērtējums

Pašvaldības bilancē 2003.gadā joprojām atrodas 19 mājas ar kopējo vērtību tuvu 180000,- Ls. Šī vērtība varētu būt mazāka, ja pašvaldības teritorijā darbotos kāda māju apsaimniekošanas sabiedrība, kura tad arī mājas būtu pārņēmušas savā valdījumā. Tā kā tas tā nav, tad pašreiz pati pašvaldība nodarbojas ar šo māju kopīpašumu un dzīvokļu apsaimniekošanu, sniedzot pakalpojumus ūdens apgādē, notekūdeņu savākšanā un attīrīšanā, apkures nodrošināšanā un atkritumu izvešanā. Pagasta centra 5 daudzdzīvokļu mājās no 90 dzīvokļiem tikai 36 jeb 40% ir privatizēti, 60% dzīvokļus iedzīvotāji irē no pašvaldības, Kaives apdzīvotajā vietā no 5 daudzdzīvokļu mājām, kur kopējais dzīvokļu skaits ir 25, privatizēti ir tikai 25%.

2003.gadā bilancē iekļauti arī zemesgrāmatā neierakstītie īpašumi, t.i. ceļi, zeme, meža platības, kas summā sastāda 70268,- Ls. Pašvaldībai pieder 2 autobusi (PAZ 3205 ar gāzes iekārtu un Gottlob), kurus pamatā izmanto skolnieku pārvadājumiem, automašīna VW Passat Variant, kura tiek izmantota sociālo un saimniecisko jautājumu risināšanai. 2003.gadā iegādāts jauns, jaudīgs dators. No specbudžetā paredzētajiem ceļa fonda līdzekļiem 1200,- Ls iztērēti jaunu ceļa zīmju izgatavošanai, kas lielā mērā veicināja satiksmes drošības stāvokļa uzlabošanu uz dzelzceļa pārbrauktuvēm un pašvaldības ceļiem, kuru kopgarums sasniedz 52 km.

Viens no galvenajiem ieguvumiem 2003. gadā bija darbs pie pašvaldības vienotās informācijas sistēmas ieviešanas. Firma „Infonet” izveidoja jaunu interneta pieslēgumu PVIS realizēšanai, atliek reģistrēties personas datu aizsardzības inspekcijā un izvēlēties programmas, ar kurām turpmāk strādāt.

Tehniskā infrastruktūra

Pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas gaita

Saskaņā ar Latvijas Republikas likumā „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” noteikto un Sēmes pagastā apstiprināto pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas secību kopā Sēmes pašvaldībā no 1996.gada līdz šim brīdim privatizācijai tika nodotas 24 dzīvojamās mājas jeb kopā dažādu platību 148 dzīvokļi. Privatizācijai uz atskaites periodu nodoti visi 148 dzīvokļi. Bez tam 2003.gadā CDZMPK privatizācijai nodeva arī 8 dzīvokļu paju māju „Uzkalni”, Sēmes pagastā.

Uz 2004.gada sākumu privatizācijai pieteikušies bija 87 dzīvokļu īrnieki, bet privatizāciju līdz galam veikuši, tas ir ierakstījuši dzīvokli zemesgrāmatā un kļuvuši par īpašniekiem 61 ģimene jeb 41% no visu dzīvokļu skaita. No kopējā privatizācijai nodotā māju skaita 17 mājās noprivatizēta vismaz puse dzīvokļu, līdz ar to apsaimniekošanai nodotas 9 mājas, no kurām 7 ir viendzīvokļu mājas (mežsargu mājas), bet pārējās 2 divdzīvokļu mājas. Ņemot vērā to, ka dzīvojamo māju uzturēšanai un apsaimniekošanai nepieciešami lieli līdzekļi, tad Sēmes pašvaldībā nav izveidota neviena dzīvokļu īpašnieku kooperatīvā sabiedrība (DzĪKS), kas nodarbotos ar daudzdzīvokļu māju apsaimniekošanu, līdz ar to visas dzīvojamās mājas, izņemot vien un divģimeņu mājas, turpina apsaimniekot pati Sēmes pagasta padome.

Ceļi

Pagastu šķērso šoseja Rīga - Ventspils (A10), pirmās šķiras autoceļi Sloka - Talsi (P128), Tukums - Ķesterciems - Mērsrags - Kolka (P131), otrās šķiras autoceļi Brizule - Rideli (V1489). Sēme - Kaive (V1488). Bielas - Kaive - Lamini - Zentene (V1437), Kaive - Brizule (V1440), Brivnieki - Dzirciems - Jēči (V1436), Līgas - Zentene - Rideļi (V1435), Pūre - Kaive (V1439), Tukums - Lazdas (V1442), Pievadceļš pansionātam “Rauda” (V1482).

Kopējais ceļu garums iepriekš nosauktajiem ceļa posmiem sastāda 65.5 km.

Ūdensapgāde

Sēmes ciemata centralizēto ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu apsaimnieko Sēmes pagasta padomes komunālā daļa.

Ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmai pieslēgts dzīvojamais sektors, budžeta iestādes un vairāki uzņēmumi. Lielāko daļu patēriņa sastāda dzīvojamais sektors un piemājas saimniecības.

Ūdensapgādes un kanalizācijas sistēma projektēta un izbūvēta 1965.gadā. Pēc tam veikti tikai remontu un pieslēgti jauni patērētāji.

Dzeramā ūdens patēriņš vidēji ir 70-80 m³ diennaktī. Vidējais ūdens patēriņš dzīvojamajā sektorā uz vienu iedzīvotāju ir 145 l/d nn, bet, pārrēķinot uz kopējo ūdens patēriņu - aptuveni 260 l/dnn.

Dzeramo ūdeni iegūst no viena artēziskā urbuma. Akas debīts ir 5,0 l/s. Pie artēziskā urbuma izveidota aizsargzona. Urbumā uzstādīts ECV 6-10-140 tipa sūknis. Saražotā ūdens daudzumu nolasa pēc skaitītāja, kas uzstādīts ūdens attīrīšanas iekārtu ēkā.

Budžeta iestādes vidēji diennaktī patērē 9 m³ ūdens. Lielākais ūdens patērētājs no budžeta iestādēm ir Sēmes pamatskola. Pārējie patērētāji diennaktī patērē aptuveni 17 m³ ūdens. Ūdens zudumus precīzi noteikt nav iespējams, jo vairākiem patērētājiem, tajā skaitā lielākajiem, nav uzstādīti skaitītāji. Aprēķinos pieņemts, ka zudumi sasniedz aptuveni 15% no piegādātā ūdens apjoma. Ūdens patēriņš gada griezumā ir nevienmērīgs, kas sarežģī ūdensapgādes sistēmas ekspluatāciju.

Esošā ūdensvada ražība spēj nodrošināt patreizējo maksimālo ūdens patēriņu, taču nav pietiekoša jaunu patērētāju pieslēgšanai ūdensapgādei.

Dzeramais ūdens Sēmes ciemata ūdensapgādes sistēmā neatbilst kvalitātes prasībām - palielināta dzelzs un sulfātu koncentrācija.

Ūdensapgādes tīklu garums ir aptuveni 2,3 km. Lielākā daļa tīklu ir nolietojušies, cauruļvadu diametri neatbilst faktiskajai slodzei. Lielākā daļa tīklu sastāv no čuguna un polietilēna caurulēm, kuru diametrs neatbilst pieslēgtajai patērētāju slodzei, kā rezultātā, palēninoties ūdens kustības ātrumam cauruļvados, dzeramā ūdens kvalitāte pasliktinās. Māju pievadi izbūvēti no polietilēna un keta caurulēm.

Kopējais aizbīdņu skaits ir 24. Lielākā daļa no tiem uzstādīti uz 100 un 50 mm tīkliem. Māju ievadu skaits ir 28. Ciematā darbojas viens brīvkrāns un ierīkotas 18 skatakas, no kurām izmantojamas 15.

Kopumā ūdensvada tīklu tehniskais stāvoklis ir apmierinošs, aizbīdņi un krāni darbojas un tiek regulāri pārbaudīti. Būtiskākos zudumus rada nekvalitatīvi polietilēna cauruļu salaidumi un nolietojušās metāla caurules.

Nepieciešama tērauda cauruļvadu un atsevišķu nolietojušos cauruļvadu posmu nomaiņa, samazinot cauruļu diametru, lai novērstu ūdens sastāvēšanos. Cauruļvadu diametri kopumā projektēti lielākam ūdens patēriņam un, rekonstruējot ūdensapgādes sistēmu, tie jāizvēlas atbilstoši faktiskajam ūdens patēriņam.

Kanalizācija un notekūdeņu attīrīšana

Kanalizācijas sistēmas tips -dalītā, taču praksē notiek lietus ūdeņu un sadzīves notekūdeņu sajaukšanās. Kanalizācijas tīklu nepietiekošā hermētiskuma rezultātā notiek gruntsūdeņu infiltrācija kanalizācijas tīklā.

Kanalizācijas tīklu garums kopā ir aptuveni 3,3 km. Centralizētās kanalizācijas tīkli izbūvēti Sēmes ciematā. Kanalizācijas sistēma

izbūvēta 1983.gadā. Lielākā daļa iekārtu ir tehniski un morāli nolietojušās un nepieciešama to nomaiņa. Kanalizācijas sistēmas ielu tīkli un pieslēgumi veidoti no 150 - 300 mm keramiskajām un asbestcimenta caurulēm. Notekūdeņi no Sēmes kanalizācijas sistēmas pašplūsmā nonāk bioloģiskajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās, kas atrodas aptuveni 1 km attālumā no ciemata. Tās uzstādītas 2002.gadā, un sastāv no sadales akas, diviem aerotankiem BI025 un četriem caurtekošiem bioloģiskajiem dīkiem. Dūnas tiek uzkrātas dūnu laukos. Attīrītie notekūdeņi nonāk Lāčupītē.

Vidēji gadā tiek saražots aptuveni 30 tūkst.m³ notekūdeņu. Notekūdeņu apjomu nosaka matemātiski. Tā kā notiek lietus kanalizācijas infiltrācija sadzīves kanalizācijas tīklā, lielu daļu notekūdeņu veido lietus ūdens un gruntsūdens, kā rezultātā palielinās elektroenerģijas patēriņš notekūdeņu attīrīšanai.

Lietus kanalizācijas infiltrācijas apjomu nav iespējams noteikt, jo notekūdeņu attīrīšanas iekārtās nav skaitītāju un lielu dzeramā ūdens patēriņa daļu rada piemājas saimniecību patērētais ūdens, kas nenonāk kanalizācijā. Liela daļa notekūdeņu nenonāk kanalizācijā un netiek attīrīti atbilstoši normatīvajām prasībām, piemēram, notekūdeņi no fermas.

Dzeramā ūdens attīrīšanas iekārtas paredzētas dzelzs satura samazināšanai ūdenī. Vienlaicīgi ar atdzelžošanas iekārtām uzstādīts hidrofors un pārtraukta ūdenstora izmantošana. Lai gan pēc atdzelžošanas iekārtu uzstādīšanas dzeramā ūdens kvalitāte uzlabojās, tomēr normatīvie rādītāji nav sasniegti - aptuveni 5 reizes pārsniegta pieļaujamā dzelzs koncentrācija un 2 reizes pārsniegta sulfātu koncentrācija. Pie patērētājiem dzelzs koncentrācija pārsniedz maksimāli pieļaujamo jau 10 reizes, kas izskaidrojams ar cauruļvadu slikto tehnisko stāvokli.

Dzeramā ūdens kvalitātes uzlabošanai jāveic esošo iekārtu darbības uzlabošanas pasākumi un jāierīko papildus attīrīšanas iekārtas sulfātu koncentrācijas samazināšanai.

Līdz 2002.gadam ūdens rezervju uzkrāšanai izmantoja ūdenstorni ar tērauda tvertni (tilpums 94 m³). Pašlaik ūdens rezervju uzkrāšanai izmanto hidroforu ar lietderīgo tilpumu 2 m³. Iekārtas ekspluatācijā novēroti traucējumi, ko līdz šim novērsusi firma, kas veica iekārtu uzstādīšanu.

Ūdensapgādes sistēmas vispārīgs raksturojums

Rādītājs	Faktiskie dati
<u>Sēme</u>	
Ūdensvada ražība	104 m ³ /dnn
Vidējā diennakts ūdens padeve	80 m ³ /dnn
Ūdensapgādes sistēmas celtniecības gads	1965. gads
Ūdensvada tīklu garums	2,3 km
Patērētāju skaits dzīvojamajā sektorā	306

Institucionālā situācija

Saskaņā ar LR likumu "Par pašvaldībām", viena no pastāvīgajām pašvaldības funkcijām ir "organizēt komunālos pakalpojumus iedzīvotājiem", ieskaitot ūdens apgādes un kanalizācijas pakalpojumus.

Galvenā organizācija, kas sniedz ūdenssaimniecības pakalpojumus Sēmes pagastā, ir Sēmes pagasta pašvaldības komunālā daļa. Šim dienestam nodota atbildība sniegt vai organizēt šādus komunālo pakalpojumu veidus:

- lauksaimnieciskie pakalpojumi;
- ūdens ieguve, attīrīšana un sadale;
- sanitārtehniskie darbi;
- citi inženiersistēmu montāžas darbi.

Pašvaldības komunālā daļa apsaimnieko pagasta centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu, un sniedz visus ūdenssaimniecības pakalpojumus abonentiem, kas pieslēgti šīm sistēmām.

Tarifi

Sēmes pagastā maksa par patērēto ūdeni un kanalizāciju tiek aprēķināta pēc noteiktajiem tarifiem par 1 m³.

Spēkā esošie ūdensapgādes tarifi apstiprināti Rīgas rajona pašvaldību Sabiedrisko pakalpojumu Regulatora sēdē 2003.gada 16.februārī saskaņā ar likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" izmaiņām, kas stājās spēkā ar 2003.gada 1. janvāri.

Pašreizējie tarifi:

- Aukstā ūdens piegāde 0,15 Ls/m³ + PVN 9%;
- Kanalizācijas pakalpojumi 0,141 Ls/m³ + PVN 9%.

Kanalizācijas un ūdens pašizmaksa ar katru gadu palielinās. Iemesls ir palielinājušās ražošanas izmaksas, kas attiecināmas uz 2001. - 2002.g. samazinājušos saražotā ūdens un novadīto notekūdeņu daudzumu.

2002.g. ir augstākais izmaksu līmenis un zemāki, nekā 2001.g. ražošanas apjomi.

Lielākā izmaksu grupa 2001. un 2002. g. ūdensapgādei un kanalizācijai ir remonta, darba algu un elektroenerģijas izmaksas. Modernizējot iekārtas, būtiski varētu samazināt lielāko izmaksu (tekošais remonts) grupu.

Iedzīvotāju skaitam samazinoties, paredzama arī ražošanas apjoma sašaurināšanās, līdz ar to, izmaksām pat nepieaugot, ūdens un novadīto notekūdeņu pašizmaksa pieaugs.

Gan ūdens, gan kanalizācijas ražošanas pašizmaksa uz 1 m³ pārsniedz spēkā esošos tarifus, ūdensapgādes un kanalizācijas sektora izdevumi tiek finansēti no pašvaldības.

Ienākumi, patreizējo tarifu un izmaksu līmenim saglabājoties, nevar radīt līdzekļu atlikumu ne vien attīstības pašfinansēšanai, bet arī tekošajai darbībai. Plānotās investīcijas nav iespējams segt no dzīvokļu un komunālās saimniecības ieņēmumiem.

Negatīvā attiecība starp ienākumiem un izmaksām galvenokārt saistīta ar nepietiekamajiem ieņēmumiem (nepietiekoši augstiem tarifiem un nespēju tos būtiski paaugstināt zemās iedzīvotāju maksātspējas dēļ), daļēji arī ar nepieciešamību uzlabot pakalpojumu sniegšanas procesu un līdz ar to samazināt izmaksas. Pašvaldība subsidē ūdensapgādes un kanalizācijas sektoru no pārējiem ieņēmumiem.

Pagasta attīstības iespējas

SVID analīze

Stiprās puses

1. Labs ģeogrāfiskais stāvoklis: centrs atrodas 10 km no rajona pilsētas Tukuma, Rīga 70 km, valsts ceļš, kas savieno šīs vietas asfaltēts, tuvākā pagasta robeža atrodas 2 km, bet centrs 12 km līdz Rīgas jūras līcim.
2. Samērā labi attīstīta infrastruktūra – labs valsts autoceļu un vietējo ceļu tīklu izvietojums. Pagasta teritoriju šķērso valsts ceļš Tukums – Roja.
3. Skaistas dabas ainavas, jo pagasta reljefu veido Talsu- Tukuma pauguri, no kuriem uz dažādām pusēm iztek Lāčupīte, Meļupīte un Abavas pieteka Pūre.
4. Daudz atpūtas vietu, jo pagastā ir 13 ezeri, lielākais Sēmes ezers – 49 ha, ir slēpošanas trase.
5. Interesanti dabas objekti – Kaives Senču ozols- 11 resnākais Austrumeiropā, Buku liepa, Mazbrizules kadiķis un lielā goba pie „Siljāņu” mājām.
6. Bagāts vēsture un kultūrvēsturiskais mantojums – esošās Kaives, Raudas, Vīksalas, Rideļu, Brizules muižas un 1892.gadā celta luteriskā baznīca.
7. Zems bezdarba līmenis- 2,6% no visiem darba spējīgajiem un aktīvajiem iedzīvotājiem.
8. Attīstās lauku tūrisms – viesu nami „Mengēļi”, „Upmaļi”, „Lejniēki”.
9. Zems IVN (ietekmes uz vidi novērtējums), jo iedzīvotāju blīvums sastāda 9 cilvēkus uz 1 km².
10. Izdevīga vieta vietējās ekobūvniecības paplašināšanai mājokļu ziņā, jo tīrs gaiss, tīrs atdzelzots ūdens (iekārtas uzceltas 2002.g.), izdevīga ģeogrāfiskā situācija.

Vājās puses

1. Iekšējo finanšu līdzekļu trūkums lielu tūrisma projektu realizācijai.
2. Investīcijas piesaistīšanas problēmas, jo nav izstrādāts pašvaldības teritorijas attīstības plāns.
3. Nav izstrādāts pagasta teritoriālais plānojums, līdz ar to ir problēmas ar būvniecību, zemju izmantošanas iespējām un mērķiem.
4. Mazattīstīta uzņēmējdarbība, arī tūrisms, līdz ar to ienākumi no nodokļiem un maksājumiem nepietiekami.

5. Zema iedzīvotāju maksātspēja, lieli parādi par īri un komunālajiem pakalpojumiem, proporcionāli maza interese par tūrisma attīstīšanu un piedalīšanos tajā.
6. Jauniešu aizplūšana uz pilsētu, risks pazaudēt informētāko paaudzi.
7. Kvalificētu darbinieku trūkums- jurists, sanitārais tehniķis, komunālās daļas vadītājs, gidi tūrisma industrijai.
8. Vietējiem iedzīvotājiem trūkst iniciatīvas un izglītības uzņēmējdarbībā, tostarp tūrisma jomā, jo liela ir iedzīvotāju vienaldzība ar pagasta attīstību saistītu jautājumu risināšanā.
9. Ceļu seguma sliktais stāvoklis, traucē tūrisma attīstību.
10. Samērā nesakopta zeme un lauku ainava ārpus apdzīvoto ciematu centriem, līdzekļu trūkums to veikšanai.
11. Nesakārtota atkritumu savākšana no pagasta viensētām.
12. Pagasta attīrīšanas iekārtas nespēj attīrīt ūdeņus atbilstoši normatīviem un tiek daļēji piesārņota Baltijas jūra, kas ir sliktis rādītājs tūrisma jomā.
13. Nepietiekoša Sēmes pagasta, kā tūrisma vietas reklāma valsts līmenī un ārpus Latvijas robežām.
14. Pagastā trūkst tūrisma ceļvedis, buklets, kartes.
15. Finanšu trūkums tieši ietekmē kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu.
16. Pagastā nav tūrisma informācijas centra un šī darba organizatora.
17. Lauku tūrismā nodarbinātajiem iedzīvotājiem trūkst valodu prasmes un iemaņas tūrisma biznesā.
18. Nepastāvīgās ziemas tieši iespaido slēpošanas trases biznesa ienākumus un plānus.
19. Samērā sliktā transporta satiksme ar Tukumu.
20. Nav izstrādāti ezeru publiskās lietošanas noteikumi, kas rada biežus konfliktus starp zemju īpašniekiem un neorganizētajiem tūristiem.
21. Pagasta ainavai neraksturīgu arhitektūras būvju, būvmateriālu un krāsu parādīšanās.

Iespējas

1. Daudzveidīga, ilgtspējīga tautsaimniecības attīstība- lauksaimniecība, kokapstrāde, vietējo resursu pārstrāde (kūdra), tūrisms, netradicionālā lauksaimniecība.
2. Ārējo finanšu līdzekļu- investīciju, kredītu piesaistīšanu pagastam.
3. Pagasta labais ģeogrāfiskais izvietojums.

4. Piedāvāt ne sliktāku tūrisma produktu kā ES valstīs t.i. daba+ viesu nami+ atpūtas serviss+ nakšņošana+ sporta aktivitātes.
5. Sadraudzības saites ar Šveices baznīcas draudzi, Vācijas Vesterfezēdes komūnu un sēmeniekiem no ASV, ļauj finansiāli risināt kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu pagastā.
6. Piedāvāt apskatei neskartus dabas stūrus (meža takas, bebru alas), medības un zveju daudzajos ezeros.
7. Teritoriālā plānojuma izstrādes gaitā izgatavot mūsdienu prasībām atbilstošu pagasta kartogrāfisko materiālu un apbūves noteikumus.
8. Ņemt kredītus Pūres KKS, kurā Sēmes pagasta padome iestājas kā dalībiece, lai palīdzētu uzņēmējiem paplašināt savu uzņēmējdarbību vai atrisināt pēkšņas finansiālas problēmas.
9. Ar SAPARD un citu ES strukturālo fondu finansiālu palīdzību risināt pagastam sasāpējušas un līdz šim neatrisināmas problēmas.
10. Izstrādājot pagasta teritoriālās attīstības programmu, pievērst lielāku uzmanību saimnieciskās darbības līdzsvarošanai.
11. Iegūt papildus iespējas nopelnīt uz tūrisma attīstības rēķina.
12. Lauksaimniecībai nerentablu zemju apmežošana.
13. Ieviest jaunas tehnoloģijas un iesaistīties PVIS (pašvaldību vienotās informācijas tīkls) darbā.
14. Iesaistīties novadu veidošanā, tā stiprinot savu pašvaldību un veicinot tās straujāku attīstību.

Draudi

1. Pagasta un valsts nespēja sniegt finansiālu atbalstu lauku tūrisma attīstībai.
2. Kultūrvēsturisko vērtību (objektu) bojāeja līdzekļu trūkuma un neapzinīgas darbības rezultātā.
3. Lauku ainavas sabojāšana nepārdomātas apsaimniekošanas un celtniecības rezultātā.
4. Nespēja izlīdzināt cenu politiku valstī salīdzinoši ar Lietuvu un Igauniju, kas traucē tūrisma attīstību Latvijā un manā Sēmes pagastā.
5. Tūrisma attīstību nevar uzsākt tie, kuri to vēlas, bet tie, kuriem to atļauj līdzekļi, jo SAPARD līdzekļi tiek atgriezti tikai pēc visu darbu pabeigšanas.
6. Tūristu zemā maksātspēja valstī un lielās izmaksas, lai uzsāktu šo biznesu.
7. Viensētu sabrukšana un mežu intensīva izciršana veicina dabas ainavu degradāciju.

8. Lauksaimniecības zemju aizaugšana un tās kvalitātes pazemināšanās to neapstrādāšanas rezultātā rada nepievilcīgu un degradētu ainavu.
9. Ceļu nesakārtotība finanšu trūkuma dēļ.
10. Izglītotu cilvēku un jaunatnes aizplūšana no pagasta uz pilsētām, piemērotu darba vietu trūkuma dēļ.
11. Aizvien jaunu funkciju nodošana pašvaldībām, līdz nedodot finansējumu.
12. Neskaidrība ar teritoriālo reformu, kas apgrūtina darbu un stratēģiju izstrādāšanu, kā arī tūrisma vienmērīgu attīstību.

Pagasta attīstības mērķi, prioritātes, uzdevumi

Attīstības mērķi

- ilgspējīgas un līdzsvarotas attīstības nodrošināšana pagastā;
- uzlabot Sēmes pagasta iedzīvotāju labklājības līmeni, veidot pagastu par sociāli labvēlīgu teritoriju, lai sasniegtu augstu dzīves līmeni;
- nodrošināt labvēlīgu demogrāfiskās situācijas attīstību;
- veicināt tūrisma attīstību;
- attīstīt vietējo tautsaimniecību, balstoties uz vietējā mēroga resursiem un ražošanas līdzekļiem;
- rūpēties par kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu, tā atjaunošanu;
- pilnveidot ceļu tīklu, sakaru sistēmas attīstību;
- panākt, lai iedzīvotāji aktīvi iesaistās pagasta dzīvē;
- nodrošināt kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu;
- izstrādāto smilts un kūdras ieguves vietu rekultivācija;
- sadarbība ar citu pagastu, pilsētu un rajonu pašvaldībām.

Attīstības prioritātes

- Sēmes pagasta iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšana;
- iedzīvotāju līdzvērtīgas dzīves, darba un vides apstākļu nodrošināšana;
- vietējās izglītības modernizācija un pilnveidošana;
- rūpes par vides aizsardzību;
- uzņēmējdarbības attīstības veicināšana;
- netradicionālās lauksaimniecības attīstība;
- veicināt vietējo pārstrādes uzņēmumu attīstību;
- tūrisma attīstība;
- kvalificētu darbinieku sagatavošana.

Pagastā nepieciešams rūpēties par iedzīvotāju labklājības paaugstināšanu, jārada labvēlīgi apstākļi kulturālai atpūtai un sporta nodarbībām. Katram jārada iespēja dabūt labi atalgotu darbu, lai cilvēks pilnībā varētu nodrošināt sevi un savu ģimeni. Svarīgas ir rūpes

par apkārtējās vides sakopšanu un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu.

Veicot uzņēmējdarbības attīstību, tomēr vajadzētu saglabāt laukiem raksturīgo dzīvesveidu, nepieļaujot vietējo resursu nesaimniecisku izmantošanu. Rūpēties par vides aizsardzību, ražojot videi draudzīgus produktus, savlaicīgi rūpējoties par attīrīšanas iekārtu darbību.

Attīstības uzdevumi

Lai sasniegtu konkrētos mērķus, jāizpilda šādi uzdevumi:

- vienmērīga infrastruktūras attīstība visā pagasta teritorijā;
- strādājošo pārkvalifikācija atbilstoši izmaiņām tautsaimniecībā;
- labvēlīgas uzņēmējdarbības vides radīšana;
- attīstības veicināšana saskaņā ar to potenciālajām iespējām, maksimāli saglabājot to intensitāti;
- informācijas un datu bāzes pieejamība un tās pilnveidošana;
- vides aizsardzības pasākumu veikšana;
- saskaņojot ekonomiskās attīstības prasības ar dabas un kultūras mantojuma saglabāšanas nepieciešamību;
- neiznīcināt lauku dzīvesveidu, kas ir viens no nācijas identitātes saglabāšanās faktoriem.

Vīzija

Sēme iegūst Latvijas mēroga iecienītu videi draudzīga lauku tūrisma un atpūtas vietas popularitāti. Attīstās tūrisma infrastruktūra – pēc cenām pieejamas tūristu naktsmītnes un mazas viesnīcas ar plašu pakalpojumu klāstu, kā arī ar to saistītā infrastruktūra – degvielas uzpildes stacija, kafejnīcas, tirdzniecība, sadzīves pakalpojumi. Pieaug tūrisma nozarē nodarbināto skaits. Ņemot vērā atpūtnieku skaita pieaugumu, par objektīvu nepieciešamību kļūst iedzīvotāju un atpūtnieku vides izglītību, ko sniedz mūsdienīgs un patstāvīgi funkcionējošs pagasta informācijas – konsultāciju centrs.

Tradicionālā lauksaimnieciskā ražošana koncentrējas zemnieku saimniecībās, kuras apsaimnieko lielas zemes platības. Zemnieku saimniecības kooperējas saražotās produkcijas realizēšanai vai pārstrādei. Saimniecībās ar nelielu zemes platību būtisku nozīmi iegūst netradicionālā lauksaimniecība un tradicionālās lauksaimniecības ekoloģiski tīras produkcijas (piens, gaļa, dārzeņi, augļi) ražošana, ko sekmīgi iespējams realizēt vietējā tirgū, īpaši tūrisma sezonas laikā.

Pagasta teritorijā esošie meži tiek apsaimniekoti un atjaunoti atbilstoši izstrādātajiem mežu apsaimniekošanas projektiem. Mežsaimniecība ir svarīgs vietējo iedzīvotāju ienākumu avots. Ņemot vērā esošos un potenciālos resursus, attīstās vietējā amatniecība. Šīs nozares saražoto produkciju iespējams realizēt pagasta informācijas centrā, kur ir

būtiskākais tūristu apmeklējums, kā arī apkārtējā reģiona tūrisma informācijas centros.

Jebkura nozare savā attīstībā nodrošina ekoloģiski tīras, dabas ainaviskajā un bioloģiskajā daudzveidībā bagātas vides saglabāšanu, kas ir pamats vietējo iedzīvotāju pastāvīgai dzīvei šajā teritorijā un apmeklētāju interesei par to.

Pašvaldības attīstības plāni un projekti

2003.gada nogalē Sēmes pašvaldība mērķdotācijas veidā saņēma no valsts 3500,- Ls teritoriālā plānojuma izstrādei. Tika pieņemts lēmums par plānojuma uzsākšanu un pirmais darbs saistījās ar kartogrāfiskā materiāla pasūtīšanu un izgatavošanu. Līgumu noslēdzām ar LR VZD Ziemeļkurzemes reģionālo nodaļu par topogrāfiskās un digitālās kartes izgatavošanu ar kadastra atspoguļojumu un reljefa slāni M 1: 10000, kuras izmaksa sastādīja 1904,19 Ls. Vēl tika izgatavota topogrāfiskā karte Sēmes centram M 1: 500, sešu hektāru platībai, kuru izgatavoja SIA „Nīta”. Tā bija nepieciešama sakarā ar tehniskā projekta izgatavošanu siltumtīklu rekonstrukcijai, bet 2004.gadā SIA „Nīta” izgatavoja topogrāfisko karti arī pārējai Sēmes ciemata teritorijai, kas platības ziņā aizņem 9 ha. Tās nepieciešamība saistīta ar ūdenssaimniecības rekonstrukcijas darbu uzsākšanu ciematā.

Liela uzmanība un arī finansu ieguldījumi 2003.gadā tika izlietoti, koncepciju, tehnisko projektu un pieteikumu izstrādei, pašvaldības siltumapgādes un ūdenssaimniecības sakārtošanai. No aprīļa mēnesā sākās sadarbība ar SIA „Strasa Konsultanti” Rīgā, kura tad arī izstrādāja maija mēnesī- Sēmes siltumapgādes sistēmas efektivitātes paaugstināšanas iespējas, jūnija mēnesī- Sēmes pagasta ūdenssaimniecības attīstības koncepciju, augustā- siltumtīklu rekonstrukcijas tehnisko projektu 1.kārtai, novembrī izstrādāti būvdarbu apjomi iekšējo ūdensvada rekonstrukcijai dzīvojamās mājās Ezera ielā 4, 8, 10., 12 un 14., bet decembra mēnesī projekta pieteikumus un aprakstu Sēmes centralizētās siltumapgādes sistēmas rekonstrukcijai. Papildus finansu meklējumos pašvaldība griezusies ar projektu pieteikumiem Latvijas Vides aizsardzības fondā, Vides investīciju fondā, atbalstu meklējusi valdībā budžeta grozījumu laikā, kā rezultātā papildus saviem līdzekļiem, iegūts Ls 26950,- papildus finansējums.

Turpinās process izglītības iegūšanā starp pagasta darbiniekiem. Augstskolas izglītību ar daļēju pagasta atbalstu, mācību maksas daļējā atmaksā, iegūst 2 skolotāji un 3 pagasta darbinieki (priekšsēdētāja- iestādes un uzņēmuma vadība LPA, sekretāre- jurists Jundža koledža, grāmatvede- ekonomists (grāmatvedība, finanses, audits LVU). Priekšsēdētāja 2003.gadā apguva Latvijas Universitātes Vides zinātnes un pārvaldības institūta un Lineburgas Universitātes Vides komunikāciju institūta kopprojekta ietvaros īstenotos , ar Vācijas Federālās vides fonda un Latvijas Vides aizsardzības fonda līdzfinansētos tālmācības kursus „Vides pārvalde un līdzsvarota attīstība pašvaldībās”, kas ir liels ieguvums praktiskajā darbā.

2003. gads bija pārmaiņu gads. Eiropa, NATO, administratīvi teritoriālā reforma. Visticamāk, ka 2005.gadā būs Tukuma novads, jo tādi ir izpētes projekta rezultāti, to paredz likums, bet 2003.gadā jūlijā pieņemtais Sēmes politiķu lēmums bija- atbalstīt novada izveidi pie nosacījumiem t.i., ceļu sakārtošanas pagastā. Runa pamatā iet par valsts II kategorijas ceļiem, kuri savieno pagasta apdzīvotākās vietas, bet ziemā ir sliktā stāvoklī. Risinot jautājumu par novadu veidošanu, paredzēts, ka Sēmes pamatskolas un sporta zāles sakārtošanai, no novada kopējām investīcijām, tiks paredzēti aptuveni 700000,- Ls. Ja spēsim savus mērķus realizēt, tas būtu jūtams atbalsts pagasta un visa novada iedzīvotāju labklājības līmeņa celšanā. Pašreiz turpinām darbus pie aizsāktiem projektiem „Neaizmirsīsim Kaives Senču ozolu”, kas paredz saglabāt to un sakārtot vidi ap šo unikālo dabas retumu, veikt informatīvo un audzinošo darbu tūristu vidū. Notiek darbs pie siltumtrašu nomaiņas, iekšējo ūdensvadu nomaiņas centra daudzdzīvokļu mājās un projektēšanas darbi pie centrālās katlu mājas rekonstrukcijas.

RĪCĪBAS ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAS REALIZĒŠANAI

Dabas resursi un to izmantošana

Mērķis 1

- 1.1. Rūpēties par vides kvalitātes uzlabošanu.
- 1.2. Nepieļaut vides kvalitātes pasliktināšanos.
- 1.3. Pieļaut tikai tādu piesārņojumu, ko gaiss, ūdens un augsne spēj absorbēt.
- 1.4. Saglabāt esošo bioloģisko daudzveidību.

Uzdevumi:

- Pašvaldība veicinās augstvērtīgu ražošanas tehnoloģiju ieviešanu, kas saudzēs dabas resursus.
- Lauku kultūrainavas un dabas resursu attīstīšana, saglabāšana un aizsardzība.
- Pievilcīgas un veselīgas dzīvojamās vides un mājokļu attīstība.
- Vides apziņas veidošana un attīstība.
- Pagasta teritorijā, veicot nozīmīgu uzņēmējdarbības objektu celtniecību vai rekonstrukciju, pirms to realizācijas, veikt ietekmes uz vidi un sadzīves apstākļiem, novērtēšanu.
- Kopīgi ar Tukuma pilsētas pašvaldību un citām kaimiņu pašvaldībām piedalīties atkritumu savākšanas, šķirošanas un pārstrādes projektā.
- Sadarbībā ar Lauksaimniecības konsultācijas un izglītības atbalsta centru rūpēties par mūsdienīgu un kvalitatīvu augsnes izmantošanu lauksaimnieciskajā ražošanā.
- Rūpēties, lai tiktu nodrošināta meža resursu atjaunošana.
- Veicināt apstādījumu veidošanu ap mājām.

Iedzīvotāji, nodarbinātība, demogrāfiskā un sociālā situācija

Mērķis 2

- 2.1. Palielināt iedzīvotāju labklājību.
- 2.2. Veidot Sēmes pagastu par draudzīgu pašvaldību ģimenēm.

Uzdevumi

- Veidot priekšnoteikumus dzimstības palielināšanai pašvaldībā, atbalstot jaunās ģimenes, kurās ir bērni.
- Rūpēties par iedzīvotāju ienākumu paaugstināšanu, atbalstot uzņēmējdarbību un darba vietu pieejamību ārpus pašvaldības teritorijas.
- Rūpēties par iedzīvotājiem nepieciešamo pakalpojumu pieejamību un to kvalitāti, kā arī par sadzīves apstākļu uzlabošanu.
- Gādāt par sociālo palīdzību maznodrošinātiem un mazaizsargātiem iedzīvotājiem.
- Veicināt iedzīvotāju brīvā laika aktivitātes.
- Kopīgi ar Tukuma pilsētas pašvaldību un citām kaimiņu pašvaldībām piedalīties atkritumu savākšanas, šķirošanas un pārstrādes projektā.
- Sadarbībā ar Lauksaimniecības konsultācijas un izglītības atbalsta centru rūpēties par mūsdienīgu un kvalitatīvu augsnes izmantošanu lauksaimnieciskajā ražošanā.
- Rūpēties, lai tiktu nodrošināta meža resursu atjaunošana.

Sociālā infrastruktūra

Mērķis 3

- 3.1. Atbalstīt iedzīvotāju centienus uzlabot mājokļu kvalitāti.
- 3.2. Nodrošināt pagasta bērniem konkurētspējīgas izglītības iegūšanas iespējas.
- 3.3. Nodrošināt pagasta iedzīvotājiem iespējas sevi pilnveidot garīgi un fiziski, kā arī radīt pilnvērtīgas atpūtas iespējas
- 3.4. Paaugstināt sabiedrības drošību.
- 3.5. Nodrošināt pilnvērtīgu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību.

3.6. Veicināt apkalpes centru attīstību un to sniegto pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanu.

Uzdevumi

- Izveidot atbalsta programmu viensētu saglabāšanai, attīstībai un jaunu veidošanai, jo viensētu tipa mājokļi atbilst latviskai mentalitātei, bagātina lauku vidi un veicina tās apsaimniekošanu.
- Veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu kvalitātes paaugstināšana un pieejamības nodrošināšana.
- Pagasta iedzīvotāju kultūras un sociālo aktivitāšu rosināšana.
- Veicināt dzīvokļu apsaimniekošanas sabiedrību veidošanos.
- Veikt stimulējošus pasākumus māju apkārtnes sakopšanai.
- Koordinēt izglītības politiku ar kaimiņu pašvaldībām, piesaistot Sēmes pamatskolai skolniekus no citām pašvaldībām.
- Nodrošināt, lai administratīvi teritoriālās reformas rezultātā saglabātos Sēmes pamatskola.
- Veicināt skolas iekļaušanos sadarbības un apmaiņas projektos kopīgi ar ārzemju partneriem.
- Ik gadus izstrādāt iespējamo tūrisma maršrutu, pagasta sabiedrisko aktivitāšu pasākumu kalendāro plānu.
- Iedibināt tradīciju svinēt Sēmes pagasta svētkus.
- Turpināt ik gadus organizēt pagasta sporta svētkus.
- Izstrādāt un realizēt brīv dabas estrādes labiekārtošanas projektu.
- Sagatavot informāciju par tūrisma iespējām pagastā, uzstādot norādes zīmes uz dabas un kultūrvēsturiskajiem objektiem.
- Izveidot pagasta mājas lapu internetā.
- Paplašināt pakalpojumu klāstu pagasta feldšeru - vecmāšu punktā.
- Veicināt vecu un vientuļu cilvēku un invalīdu aprūpi mājās.
- Veicināt invalīdu iekļaušanos pagasta sabiedriskajā dzīvē un iespējas būt nodarbinātiem.
- Veicot remontu tautas namā, uzbūvēt uzbrauktuvi un tualetes telpu invalīdiem.
- Īpašu uzmanību pievērst bērniem, kas nāk no ģimenēm ar paaugstinātu risku.
- Atbalstīt izbraukuma tirdzniecību.

- Uzlabot valsts policijas inspektora darba nodrošinājumu.

Inženiertehniskā infrastruktūra

Mērķis 4

- 4.1. Uzlabot satiksmes iespējas, lai pagasta iedzīvotājiem palielinātu iespējas un pieejamību visa veida pakalpojumiem gan pagasta teritorijā, gan ārpus tās.
- 4.2. Veicināt telekomunikāciju attīstību pagastā.
- 4.3. Uzlabot komunālo tīklu kvalitāti.
- 4.4. Īpašu uzmanību pievērst pagasta teritorijas labiekārtošanai, jo tas ir galvenais elements, kas veido pagasta tēlu.

Uzdevumi:

- Veikt Sēmes pagasta centra ielu noklāšanu ar melno bituma segumu.
- Izveidot celiņu ietvi no skolas pa visu Ezera ielu.
- Atjaunot centra apgaismojumu.
- Izstrādāt noteikumus par bīstamo kravu transportēšanu caur pagasta teritoriju.
- Pašvaldībai pieslēgties Vienotajam valsts informatīvajam sakaru tīklam.
- Veikt sarunas ar Lattelekom un citiem sakaru operatoriem, kā arī Latvenergo, par pakalpojumu apjomu un kvalitāti.
- Izstrādāt atkritumu savākšanas koncepciju sadarbībā ar Tukuma pilsētas pašvaldību.
- Veikt sabiedrības izglītošanu atkritumu savākšanā un šķirošanā.
- Rūpēties pa kapsētu sakopšanu.
- Izveidot velociņu caur pagasta teritoriju uz kaimiņu pašvaldībām, radot tūrisma daudzveidību.
- Sakārtot ūdenssaimniecības un kanalizācijas sistēmas pagastā apdzīvotajās vietās Sēmē un Kaivē.
- Turpināt darbu pie siltumapgādes rekonstrukcijas.
- Veicināt ERAF līdzekļu piesaisti pašvaldības infrastruktūras sakārtošanai.
- Uzbūvēt kapliču pie Sēmes kapsētas.
- Izveidot vietu individuālo garāžu būvniecībai.

Uzņēmējdarbība un nekustamais īpašums

Mērķis 5

5.1. Veicināt uzņēmējdarbību.

5.2. Veicināt iedzīvotāju nodarbinātību, kā galveno iedzīvotāju labklājības pamatu.

Uzdevumi

- Pašvaldībai aktīvāk iesaistīties zemnieku kopējo problēmu risināšanā.
- Veicināt zemnieku apvienības izveidošanu pagastā.
- Veicināt nekustamo īpašumu sakārtošanu, sniedzot nepieciešamo pašvaldības atbalstu.
- Veicināt netradicionālo lauksaimniecības ražošanas veidu produktu ražošanu.
- Popularizēt vietējo uzņēmumu ražojumus un pakalpojumus.
- Atbalsts uzņēmējdarbības vides pilnveidošanai, kas kļūs par ieguldījumu infrastruktūras attīstībai informācijas, sadzīves pakalpojumu, kultūras un sporta jomā.
- Aktīva investīciju politika un drošas uzņēmējdarbības vides veidošana.
- Tūrisma infrastruktūras kvalitātes un pieejamības pilnveidošana.
- Tūrisma informācijas zīmju izveidošana un izvietošana.
- Saglabāt un aizsargāt kultūrvēsturiskās vērtības, kultūrainavas un dabas teritorijas.
- NVO dibināšana, atbalsts.

Pašvaldības finanses

Mērķis 6

1.1. Palielināt un nostiprināt pašvaldības administratīvo kapacitāti.

1.2. Piedalīties Tukuma novada izveidē un iekļauties tajā.

Uzdevumi

- Regulāri paaugstināt pašvaldības darbinieku kvalifikāciju.
- Veikt izmaiņas pašvaldības administrācijas struktūrā, lai pārvaldes darbu izteiktāki orientētu uz iedzīvotāju apkalpošanu un nodrošinātu plašāku iedzīvotāju informētību.
- Mērķtiecīgāk izlietot budžeta ieņēmumus pagasta iedzīvotāju dzīves līmeņa uzlabošanai.
- Censties ieviest modernās informācijas apstrādes tehnoloģijas.
- Pieņemt darbā projektu koordinatoru.
- Turpināt dialogu par iekļaušanos Tukuma novadā un kopīgu interešu noskaidrošanu.
- Veidot kopīgu sabiedriskā transporta politiku rajonā.
- Pilnveidot investīciju piesaisti.
- Sadarbība ar kaimiņu pašvaldībām investīciju piesaistei tūrismam.

RĪCĪBAS PROGAMMA UN PROJEKTI

Lai attīstītu Sēmes pagasta sociālo un ekonomisko dzīvi, nepieciešams īstenot dzīvē attīstības mērķus. Nospraustos uzdevumus iespējams realizēt izstrādājot sekojošu rīcības programmu:

Attīstības plānošana, stratēģijas un teritoriālplānojuma izstrādāšana:

Darbības periods no 2003.gada oktobra līdz 2006.gada nogalei. Teritorijas plānu izstrādā SIA „Arhitektūra un Vide”, bet plāna izstrādē piedalās 5 darba grupas locekļi. Izmaksas sastāda Ls 8000,-. Finansējums būs pašvaldības un valsts mērķdotācija, bet sagaidāmais efekts - izpētītas pašvaldības iespējas efektīvāk izmantot esošos līdzekļus un resursus nākotnē.

Izglītībā:

- **nostiprināt materiālo bāzi un radīt pamatu Sēmes pagasta pamatskolas sporta zāles pārbūvei.** Pasākuma veicēji pašvaldība, uzņēmēji, speciālisti. Finansējums varētu būt Ls 30000,- apmērā no pašvaldības, kredītu un investīciju

līdzekļiem. Sagaidāmais efekts - augs sporta nodarbību kvalitāte un fiziskās sagatavotības līmenis, tiks risinātas jaunatnes brīvā laika pavadīšanas iespējas. Rodas iespējas telpas izmantot iedzīvotājiem sporta nodarbībām un sacensību rīkošanai.

- **bērnu atpūtas laukumu plānošana un izveide apdzīvotās vietās**, periods no 2005. gada līdz 2017.gadam, veic pašvaldība un vietējie uzņēmēji, piesaistot finanses no pašvaldības un uzņēmējiem, iegūstot daudzveidīgas aktīvās atpūtas iespējas bērniem un jauniešiem. Izmaksas sastādīs Ls 7000,-
- **mācību iestādes materiālās bāzes pilnveidošana**, veic pastāvīgi, no pašvaldības budžeta un valsts investīcijām paredzot ik gadu Ls 1000,- piesaistot arī uzņēmējus un speciālistus. Ieguvums- kvalitatīva izglītības vide vietējiem iedzīvotājiem.

Kultūrā:

- **kultūrvēsturiskās mantojuma aizsardzības pasākumi**, kura ir nepārtraukta darbība, ko veiktu pašvaldība, speciālisti, bezdarbnieki. Finansējuma avoti varētu būt pašvaldības, sponsoru un īpašnieku ieguldījums un ik gadus tas varētu būt Ls 1000,- Ieguvums- sakārtota vide, tūrisma attīstība;
- **pabeigt rekonstruēt Sēmes tautas namu**, kura ir sarīkojumu un pasākumu rīkošanas vieta 2006.gadā. Finanses Ls 20000,-pašvaldības un valsts investīcijas. Ieguvums- atpūtas un brīvā laika pavadīšanas iespējas;
- **pilnveidot parku- estrādi pie sporta angāra**, darbības periods 2006.- 2007.gads, piesaistot pašvaldību, bezdarbniekus un iedzīvotājus, finansējumu Ls 3000,- ņemot no pašvaldības budžeta un attīstības fondiem, rezultātā iegūstot sakoptu vidi, dažādu brīvdabas pasākumu organizēšanas iespēju.
- **uzbūvēt pagastā kapliņu pie Sēmes kapiem**, darbības periods 3.gadi no 2007.- 2010.gadam, piesaistot pašvaldības un valsts finansējumu Ls 20000,- apmērā. Rezultātā iegūstot sakārtotu infrastruktūru pagastā.

Sportā:

- **uzsākt sporta laukuma ierīkošanu**, laika periodā no 2006.- 2007.gadam, kur darba veicēji būs pašvaldība, uzņēmēji, speciālisti, bezdarbnieki un pagasta iedzīvotāji. Finanses pašvaldības, investīcijas, kredīts, to apjoms aptuveni Ls

3000,- bet ieguvums - sakārtota vide, jaunas aktīvas atpūtas iespējas, iespēja jaunatnei pavadīt brīvo laiku;

- **sporta zāles rekonstrukcija pie Sēmes pamatskolas.** Darbus pie projekta dokumentācijas un citiem sagatavošanas darbiem uzsākt 2006. gadā un pabeigt celtniecību 2008. gadā par līdzekļiem, kas tuva Ls 300000,-. Šī darba veikšanā jāpiesaista pašvaldības līdzekļi un valsts budžets. Rezultātā augs sporta nodarbību kvalitāte, tiks risinātas jaunatnes brīvā laika pavadīšanas iespējas, radīsies iespējas telpas izmantot iedzīvotājiem sporta nodarbībām, iespēja rīkot sacensības un sporta svētkus pagasta un plašākā mērogā;

Veselībā un aprūpē:

- **nostiprināt materiālo bāzi Sēmes un Kaives feldšeru - vecmāšu punktos,** kur darbības periods ir nepārtraukts, tāpat, kā palīdzības sniegšanā vientuļiem, veciem, maznodrošinātiem un neaizsargātiem pagasta iedzīvotājiem ar finansējumu no pašvaldības budžeta, investīcijām un kredīta. Izmaksas 3000,- Ls gadā.
- **Veselīgas dzīves vides veicināšana,** pastāvīgs darbs, kur darbojas pašvaldības speciālisti, ieguldīta pašvaldības budžeta un sponsoru finansu līdzekļi, rezultātā veicina veselīgas sabiedrības rašanos. Izmaksas 1000,- Ls gadā.

Ceļi:

- **uzlabot pašvaldības grants seguma ceļu kvalitāti** apdzīvotās vietās un censties noklāt pagasta ielas ar melno segumu, kad notiktu nepārtraukta darbība no pašvaldības un ceļa fonda līdzekļiem, kur iesaistīta darbā pašvaldība, bezdarbnieki, speciālas firmas. Ieguvums- veidotos kvalitatīva ceļu infrastruktūra, laba satiksme, iespēja attīstīt tūrismu;
- **ceļu redzamības uzturēšana** - nepārtraukta ikdienas darbība, iesaistot pagasta bezdarbniekus par pašvaldības un valsts nodarbinātības dienesta līdzekļiem. Rezultāts - sakārtota vide, ceļu drošība;
- **veloceliņu tīkla izveide,** darbības periods 6 gadi no 2006.gada līdz 2012.gadam, kopējās izmaksas Ls 30000,- Darbojas pašvaldība un uzņēmēji, piesaistot pašvaldības, valsts un sponsoru līdzekļus, rezultātā veicinot aktīvo atpūtu, popularizējot pagasta tēlu, dažādojot tūrismu.

Komunālā saimniecībā:

- **attīstības pasākums ir ūdensapgādes, kanalizācijas sistēmas rekonstrukcija un dzeramā ūdens kvalitātes uzlabošana Kaivē**, kur darbības termiņš varētu būt 2 gadi, ko veic pašvaldība un speciālisti ar pašvaldības un investīciju līdzekļiem, bet rezultāts - sakārtota infrastruktūra, ūdens kvalitātes uzlabošana, iedzīvotāju nepieciešamā komforta līmeņa nodrošināšana. Izmaksas sastādītu Ls 30000,-
- **notekūdeņu attīrīšanas ietaišu rekonstrukcija**, kur projekta izstrāde varētu sākties 2006.gadā, bet darbi plānoti no 2007.gada līdz 2010.gadam. Tos veic speciāla firma piesaistot pašvaldības un valsts investīciju līdzekļus. Ieguvums- Baltijas baseinā ieplūst tīri notekūdeņi.
- **ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas sakārtošana Sēmes centrā**. Darbības laiks no 2006.gada līdz 2009.gadam. Finansēs Valsts un pašvaldības. Darbus veiks speciāla firma. Izmaksas varētu sastādīt aptuveni 100000,- Ls. Ieguvums- ūdens atbilstība pastāvošajām normām, ūdens mājas siltināšana, jaunu atdzelžotāja uzstādīšana.

Siltumapgādē:

- **ēku siltināšana**, laika periodā līdz 2 gadiem, ko veic pašvaldība un speciālisti par pašvaldības budžeta līdzekļiem un investīcijām, iztērējot tam Ls 100000,- kā rezultāts ir siltuma zuduma novēršana, mazāks siltuma patēriņš, mazākas siltumapgādes pakalpojuma cenas.
- **individuālo siltummezglu uzstādīšana**, laika posms līdz 2 gadiem, ko veic speciālas būvfirmas par pašvaldības un valsts investīciju līdzekļiem, iegūstot siltuma efektivitātes rādītāju uzlabošanu. Izmaksas Ls 50000,-
- **turpināt siltumapgādes rekonstrukciju**, periods no 2006.gada līdz 2009.gadam, piesaistot valsts, pašvaldības līdzekļus un ES struktūrfondus, iegūstot dabai nekaitīgu apkures veidu, šķeldas kurināmo. Izmaksas varētu sastādīt aptuveni 150000,- Ls.

Atkritumu saimniecībā:

- **atkritumu savākšanas sistēmas ieviešana visā pagasta teritorijā**, laika periodā no 1-2 gadiem, ar pašvaldības un bezdarbnieku līdzdalību par pašvaldības līdzekļiem, kur notiks centralizēta atkritumu savākšana un nogādāšana atļautā izgāztuves vietā, veicinot apkārtnes tīrības uzturēšanu.

- **ievieš dalīto atkritumu šķirošanu.** Laika posms 1.gads. Piedalās pašvaldība ar saviem finansu resursiem. Izmaksas Ls 1000,- Ieguvums- veselīgas dzīves vides veidošana.

Civilā aizsardzībā:

- **operatīvo pasākumu plāna izstrāde,** sadarbība ar kaimiņu pašvaldībām, kur laika periods nepārtraukts, ar pašvaldības institūciju darbu un pašvaldības līdzekļiem. Rezultāts ir operatīva rīcība ugunsgrēkos un citos nelaimes gadījumos.

Uzņēmējdarbībā:

- **vieglo automašīnu remonta un tehniskās apkalpošanas serviss,** kurš pamatā darbojas, bet pilnīga attīstība un legalizācija varētu notikt periodā līdz 5 gadiem, kur ir paša privātuzņēmēja līdzekļu ieguldījums un organizētājs ir pats privātuzņēmējs. Ieguldījums pagasta izaugsmē un attīstībā - jauna apkopes uzņēmuma izveidošana, jaunas darba vietas, pakalpojumu izmantošanas iespējas iedzīvotājiem, garāmbraucējiem un tūristiem;
- **attīstību rosinošas pagasta satiksmes, komunikāciju, informācijas un vides infrastruktūras izveide,** pastāvīgi ik gadus tam tērējot ap Ls 6000,- iesaistoties pašvaldībai un valstij ar dalību un līdzekļiem, rezultātā iegūts konkrēts atbalsts uzņēmējdarbības attīstīšanai.
- **atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai,** darbojas pastāvīgi par pašvaldības un uzņēmēju kopējiem līdzekļiem ap 1500,- gadā. Ieguvums- jaunu iedzīvotāju piesaistīšana pagastam, tā vārda popularizēšana.

Tūrismā:

- **veicināt tūrisma industrijas attīstību,** balstoties uz pašvaldībā esošo kultūrvēsturisko mantojumu, laika periodā nepārtrauktā darbībā. Šo pasākumu varētu veicināt individuālo saimniecību īpašnieki un privātuzņēmēji, ieguldot privātuzņēmēju līdzekļus, kredītus, investīcijas. Veicinošais faktors pašvaldības attīstībā -tūrisma attīstībā, pansiju, viesnīcu, kafejnīcu un krogu ierīkošanā ar iespēju pārņemt garāmbraucējiem, tūristiem, viesiem. Pagasta atpazīstamības veicināšana. Izmaksas ik gadus ap 3000,- Ls
- **sagatavot ceļvedi ar karti par ievērojamākajām vietām,** objektiem laika periodā no 1-3 gadiem piesaistot pašvaldību un speciālistus, par pašvaldības

līdzekļiem aptuveni 1000,- Ls. Ieguvums- notiktu tūrisma informācijas apkopošana gan pagasta mērogā, gan rajona un republikas mērogā, kas aktivizētu tūristu, viesu ieplūšanu pagastā.

- **informācijas stendu izvietošana** apdzīvotās pagasta vietās 2006.gadā. Piedalās pašvaldība ar saviem līdzekļiem, kuri varētu sasniegt 1000,- Ls. Ieguvums- tūrisma iespēju popularizēšana, pagasta tēla atpazīstamības veicināšana.

Vides aizsardzībā:

- **izstrādāt vides aizsardzības programmu**, laika periodā no 1-2 gadiem ar pašvaldības un speciālistu atbalstu par pašvaldības līdzekļiem. Pašvaldības attīstības plānošanā notiktu vides aizsardzības pasākumu apzināšana, esošās situācijas izpēte, rīcības plāna izstrāde.
- **veselīga dzīves vides veicināšana**, darbības periods ir pastāvīgs, kurā piesaistīta pašvaldība, uzņēmēji, iedzīvotāji. Finanšu sastāda budžeta un sponsoru līdzekļi. Ieguvums- veselīgas sabiedrības veicināšana.

Pārvaldē

- **izstrādāt investīciju politiku**, 2006.gadā, iesaistot pašvaldības darbiniekus, par pašvaldības līdzekļiem- Ls 2000,- Ieguvums- veicināt elastīgas finansu aprites organizāciju.
- **iekļauties rajona vienotajā informācijas sistēmā** t.sk. elektroniskajā pārvaldes sistēmā, laika periodā no 2006.gada līdz 2011.gadam, iesaistoties pašvaldībai, valstij un uzņēmējiem, par valsts un pašvaldības budžeta līdzekļiem Ls 15000,- rezultātā iegūstot informācijas straujāku apriti un pārvaldes sistēmas uzlabošanu.